

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Dominika ŠIMONKOVÁ

**Města Hradec Králové a Pardubice ve světle výsledků
sčítání lidu – srovnávací analýza**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Václav TOUŠEK, CSc.

Olomouc 2016

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo):	Dominika Šimonková (R11122)
Studijní obor:	Regionální geografie
Název práce:	Města Hradec Králové a Pardubice ve světle výsledků sčítání lidu – srovnávací analýza
Title of thesis:	Comparative analysis of cities Hradec Králové and Pardubice in results of census
Vedoucí práce:	doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.
Rozsah práce:	77 stran, 16 vázaných příloh
Abstrakt:	Náplní této bakalářské práce bylo porovnání vývoje počtu obyvatel ve městech Hradec Králové a Pardubice a analýza rozdílů mezi těmito městy dle dílčích charakteristik obyvatelstva, bytů a domů.
Klíčová slova:	Hradec Králové, Pardubice, města, vývoj obyvatelstva, sčítání lidu
Abstract:	The Theme of this thesis is comparison of population development in Hradec Králové and Pardubice and analysis of differences between these cities in terms of population characteristics and housings.
Keywords:	Hradec Králové, Pardubice, cities, population trends, census

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením doc. RNDr. Václava Touška, CSc. a v seznamu jsem uvedla veškerou použitou literaturu a zdroje.

V Olomouci, dne 10. května 2016

.....

Podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. RNDr. Václavu Touškovi, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytl v průběhu vypracování této práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dominika ŠIMONKOVÁ**
Osobní číslo: **R11122**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Města Hradec Králové a Pardubice ve světle výsledků sčítání lidu: srovnávací analýza**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je porovnat vývoj počtu obyvatel ve městech Hradec Králové a Pardubice a analyzovat rozdíly mezi těmito městy dle dílčích charakteristik obyvatelstva, bytů a domů.

Práce bude mít následující strukturu:

1. Úvod
2. Rešerše literatury
3. Zdroje dat a metodika práce
4. Historie analyzovaných měst do poloviny 19. století
5. Rozhodující události mající vliv na vývoj sledovaných měst po roce 1850
6. Analýza vývoje počtu obyvatel ve sledovaných městech
7. Sčítání 2011: hlavní rozdíly v charakteristikách obyvatelstva, bytového a domovního fondu mezi Hradcem Králové a Pardubicemi
8. Závěr

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 5 000 - 8 000 slov
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

MAIER, Karel: Hospodaření a rozvoj českých měst 1850 1938. Academia, Praha, 2005, 374 s.
kol.: **Velká města České republiky. ČSÚ, Praha, 1996, 64 s.**
BRONCOVÁ, Dagmar (ed.): Kniha o městě Pardubice. Milpo Media, s.r.o., Praha, 1999, 238 s.
JAKL, Jan: Hradec Králové. Paseka, Praha - Litomyšl, 2005, 60 s.
MALINA, Jiří: Kralovéhradecké obrázky, díl první. Jaroslav Hruza, 2005, 176 s.
NĚMEČEK, Jiří: Historie a současnost podnikání v Hradci Králové. Pegas, Pardubice, 1998, 326 s.
ŠEBEK, František, DOLEŽALOVÁ, Věra, VOREL, Petr, RYCHLÍKOVÁ, Jitka: Historie a současnost podnikání na Pardubicku. Jiří Hajník, Pardubice, 304 s.
KUČA, Karel: Města a Městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Libri, 2008, 991 s.
RŮŽIČKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005. ČSÚ, Praha, 2006, 760 s.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. RNDr. Václav Toušek, CSc.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **3. října 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 3. října 2014

OBSAH

1 ÚVOD.....	9
2 REŠERŠE LITERATURY	10
3 ZDROJE DAT A METODIKA PRÁCE	12
3.1 Zdroje dat	13
3.2 Metodika práce.....	14
4 HISTORIE ANALYZOVANÝCH MĚST DO POLOVINY 19. STOLETÍ.....	18
4.1 Hradec Králové	18
4.2 Pardubice.....	20
5 ROZHODUJÍCÍ UDÁLOSTI MAJÍCÍ VLIV NA VÝVOJ SLEDOVANÝCH MĚST PO ROCE 1850.....	22
5.1 Hradec Králové	22
5.1.1 Stavební rozvoj města.....	22
5.1.2 Hospodářství.....	24
5.2 Pardubice.....	28
5.2.2 Stavební rozvoj města.....	28
5.2.3 Hospodářství.....	29
6 ANALÝZA VÝVOJE POČTU OBYVATEL VE SLEDOVANÝCH MĚSTECH	35
6.1 Vývoj počtu obyvatel	35
6.2 Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové	40
6.3 Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic	41
7 SČÍTÁNÍ 2011: HLAVNÍ ROZDÍLY V CHARAKTERISTIKÁCH OBYVATELSTVA, BYTOVÉHO A DOMOVNÍHO FONDU MEZI HRADCEM KRÁLOVÉ A PARDUBICEMI.....	44
7.1 Struktura obyvatelstva.....	44
7.1.1 Struktura obyvatelstva podle věku a pohlaví.....	44
7.1.2 Struktura obyvatelstva podle vzdělání.....	45
7.1.3 Struktura obyvatelstva podle ekonomické aktivity	47
7.1.4 Obyvatelstvo narozené v obci trvalého bydliště.....	49
7.2 Bytový a domovní fond.....	51
ZÁVĚR	54
SUMMARY	56
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	58
Použitá literatura	58
Internetové zdroje.....	59
PŘÍLOHY	62

POUŽITÉ ZKRATKY

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EAO	Ekonomicky aktivní obyvatelstvo
EU	Evropská unie
MO	Městský obvod
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
SLDB	Sčítání lidu, domů a bytů
ZSJ	Základní sídelní jednotka

1 ÚVOD

Hradec Králové a Pardubice jsou krajská statutární města ve východních Čechách, vzdálená od sebe pouhých 20 km. Již několik staletí panuje mezi městy velká rivalita, ať už se jednalo o usilování o pozici metropole východních Čech v letech minulých či např. současné soupeření na poli sportovním. Každé město se vyvíjelo odlišně a cílem této bakalářské práce je porovnat vývoj počtu obyvatel ve městech Hradec Králové a Pardubice a analyzovat rozdíly mezi těmito městy dle jednotlivých charakteristik obyvatelstva, bytů a domů, přičemž je kladen důraz na poslední sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011.

Mezi dílčí cíle patřilo prostudování literatury, která se zabývá těmito městy a vybrané poznatky uplatnit v této práci. V úvodních kapitolách je cílem analyzovat vývoj obou měst ve dvou etapách – historický vývoj od prvních zmínek do roku 1850 a dále stavební a průmyslový vývoj od roku 1850 do současnosti. Dalším cílem bylo analyzovat a porovnat dlouhodobý vývoj počtu obyvatel v obou městech a jejich místních částech od prvního moderního sčítání v roce 1869 až do posledního sčítání, které proběhlo v roce 2011. Poslední kapitola se zabývá strukturou obyvatelstva v roce 2011 dle vybraných ukazatelů, mezi které patří věk, pohlaví, vzdělání, ekonomická aktivita a osoby narozené v místě současného trvalého bydliště. Součástí je i klasifikace bytového a domovního fondu dle počtu bytů a jejich vybavenosti a je zde provedena komparace mezi oběma městy.

Při rozhodnutí vypracovat bakalářskou práci na dané téma hrálo významnou roli také to, že jsem pardubická rodačka, tudíž mám k tomuto městu vztah, určitou rivalitu vnímám a zajímá mě porovnání obou měst.

2 REŠERŠE LITERATURY

Pro zpracování bakalářské práce byla použita literatura, kterou můžeme rozdělit na regionálně-geografickou a vlastivědnou literaturu o městech Hradec Králové a Pardubice a dále literaturu o sčítání lidu.

Regionálně geografická a vlastivědná literatura byla použita především pro historický vývoj obou měst. Poznatky o historickém vývoji Hradce Králové byly čerpány z knihy *Hradec Králové* (Jabl, 2005), která přehledně mapuje dějiny tohoto města od prvního osídlení až do 50. let 20. století. Další publikací, ze které jsem čerpala informace, byla *Historie a současnost podnikání v Hradci Králové* (Němeček, 1998), která nabízí nejen přehled významných královéhradeckých firem, ale např. i stavebně historický vývoj či historii školství v tomto městě. Tato kniha je součástí rozsáhlé ediční řady *Historie a současnost podnikání v regionech ČR*, jež zahrnuje celkem 70 publikací. Doplňujícím zdrojem byla publikace *Královéhradecké obrázky* (Malina, 2005), která zachycuje vývoj města ve vybraných událostech, proložených fotografiemi.

Přehledně zpracovaný historický vývoj Pardubic obsahuje publikace *Pardubice: kniha o městě* (Broncová, 1999), patřící do edice *Knihy o českých a moravských městech*. Dalším cenným zdrojem, ze kterého byly čerpány informace o vývoji tohoto města, je kniha *Historie a současnost podnikání na Pardubicku* (Šebek, Doležalová, Vorel, Rychlíková, 2000), ve které jsou kromě podrobného vývoje Pardubic uvedeny a popsány významné firmy v důležitých průmyslových odvětvích jako jsou strojírenský, chemický, potravinářský nebo elektrotechnický průmysl. Stručnou charakteristiku historického vývoje města obsahuje kniha *Lexikon historických míst Čech, Moravy a Slezska* (Bahlcke, Eberhard, Polívka, 2001).

Mezi stěžejní pramen, pojednávající o současných i zaniklých sídlech městského charakteru, patří encyklopedie *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* jejímž autorem je Karel Kuča. Tato obsáhlá publikace je rozdělena na více dílů, přičemž pro tuto práci byl použit 2. díl *H–Kole* (Kuča, 1997) a 5. díl *Par–Pra* (Kuča, 2002). V této knize je přehledně popsán historický a urbanistický vývoj obou měst od počátku osídlení až po přelom 20. a 21. století, dále jsou zde v konkrétních datech uvedeny přeměny jejich názvů a integrace či dezintegrace okolních obcí a další údaje, jejichž dostupnost je obtížná.

V kapitole analyzující vývoj obou měst po roce 1850 byly uplatněny poznatky především z odborné publikace *Hospodaření a rozvoj českých měst 1850–1938* (Maier, 2005), ve které autor analyzuje vývoj čtyř vybraných měst: České Budějovice, Hradec Králové, Pardubice a Plzeň. Výběr těchto měst autor zdůvodňuje jejich společnými znaky, ze kterých zmiňuje především jejich pozici z hlediska velikosti, k čemuž používá termín „střední město“ a dále je klasifikuje jako „regionální centra“, čímž podtrhuje jejich obslužnou funkci.

Hlavní zdrojem, který lze zařadit do literatury o sčítání lidu, byl *Historický lexikon obcí I. díl* (Růžková, Škrabal, 2006), ze kterého byla získána a dále zpracována data o počtu obyvatel v letech 1869–2001. Další publikací, která pojednává o sčítání lidu a jednotlivých charakteristikách je *Demografie poprvé* (Koschin, 2005). Přehledným dokumentem, zachycujícím historii sčítání lidu na našem území od roku 1869 do roku 2001, je *Statistika od historie po současnost* (ČSÚ, 2006). Tato publikace, jež je veřejně dostupná na internetových stránkách ČSÚ, obsahuje informace k jednotlivým cenzům, včetně pravidelných změn zjišťovaných údajů a způsobů dotazování či následné vyhotovení.

Pro zpracování demografických dat byly využity jednak poznatky získané během studia Regionální geografie, tak i publikace *Ekonomická a sociální geografie* (Toušek, Kunc, Vystoupil a kol., 2008), především potom kapitola Geografie obyvatelstva, kde se autoři věnují této problematice a uvádí zde statistické přepočty jednotlivých ukazatelů, které byly uvedeny i v této práci.

3 ZDROJE DAT A METODIKA PRÁCE

Sčítání lidu neboli populační census slouží ke zjišťování údajů o stavu obyvatelstva k určitému datu a probíhá na celém území státu. První moderní sčítání na našem území bylo provedeno v roce 1869, kdy rozhodným okamžikem byla půlnoc z 31. prosince na 1. ledna. Toto rozhodnutí bylo zakotveno v říšském zákoně o sčítání, jenž byl vydán 29. března 1869 a který stanovil, že se sčítání bude prováděno v desetiletých periodách v letech, které končí nulou. Výjimkou měl být první rok sčítání.

Podle tohoto zákona byla skutečně provedena sčítání v letech 1880 – 1910. Mezi zjišťované znaky obyvatelstva patřily kromě věku a pohlaví také fyzické a mentální vady. Společenské znaky zahrnovaly rodinný stav, státní příslušnost, náboženské vyznání, obcovací řeč či gramotnost. Výsledky u prvních sčítání byly zpracovány ručně, od cenzu v roce 1890 již byly použity elektrické třídící stroje.

Sčítáním lidu v nově vzniklé Československé republice byl pověřen Státní úřad statistický, který byl založen v roce 1919. Kvůli nedostatečné přípravě a přijetí nového zákona o sčítání lidu, bylo nutné posunout první census v Československu na rok 1921. Od rozhodného okamžiku půlnoci z 31. prosince na 1. ledna však bylo upuštěno a to z toho důvodu, že se mnoho obyvatel nachází mimo své trvalé bydliště a došlo by ke značnému zkreslení. První československé sčítání se tak uskutečnilo 15. února 1921. Údaje byly opět zjišťovány za přítomné obyvatelstvo. Druhý census v tehdejší Československu byl proveden v roce 1930 a mezi nově zjišťované znaky patřil dotaz ohledně minulého bydliště sčítané osoby (v případě, že se dotazovaná osoba v době sčítání nenacházela v obci, kde se narodila). Datum tohoto sčítání bylo stanoveno na 1. prosinec. Třetí československé sčítání se mělo konat v roce 1940, avšak z důvodu počínající války a obav z poskytnutí podrobných informací Německu o československém obyvatelstvu, bylo vynecháno a další census se uskutečnil až o 10 let později, konkrétně 1. března 1950. Bylo provedeno i první sčítání domů a bytů, zahrnující celé území Československa. Další sčítání proběhlo 1. března 1961 a změnou oproti minulým cenzům bylo zpracování dat podle trvalého bydliště sčítaných osob. Nově také byly zjišťovány údaje o dojížděcí do zaměstnání do měst s více než 20 tisíci obyvateli a také mezi jednotlivými okresy. V pořadí již páté československé sčítání se datuje k 1. prosinci 1970. V tomto sčítání bylo nově zjišťováno rodné číslo a státní příslušnost dotazované osoby. Zajímavostí je, že zpracování výsledků poprvé probíhalo

počítačově. Následující cenzus se uskutečnil 1. listopadu 1980, na jehož základě byl založen Centrální registr obyvatelstva spadající pod Ministerstvo vnitra. V metodice sčítání nedošlo k žádným změnám oproti minulému cenzu. 3. března 1991 proběhlo poslední československé sčítání, které bylo po delší době zpracováno nikoliv za obyvatelstvo přítomné, ale za trvale bydlící. Mezi zjišťované znaky se opět zařadil mateřský jazyk, náboženské vyznání a bydliště v době narození.

Předposlední sčítání se uskutečnilo 1. března 2001 prostřednictvím třech formulářů, jež sčítací komisaři předávali do jednotlivých domácností. Nově zjišťovaným údajem bylo další zaměstnání dotazované osoby (ČSÚ, 2006).

Posledním sčítáním v České republice bylo Sčítání lidu, domů a bytů 2011, které se provádělo v březnu, přičemž rozhodujícím okamžikem byla půlnoc z 25. na 26. března 2011 (ČSÚ, 2014).

3.1 Zdroje dat

Pro hodnocení dlouhodobého vývoje počtu obyvatel měst Hradce Králové a Pardubic, včetně jejich městských částí, v letech 1869–2001 byl použit *Historický lexikon obcí ČR 1869–2005 I. díl*, který byl zpracován kolektivem autorů, jehož vedoucími byli J. Růžková a J. Škrabal. Tento obsáhlý, jednorázový lexikon byl vydán v roce 2006 a jedná se o souhrn údajů z jednotlivých sčítání lidu na našem území. Tyto údaje, vztažené k jednotlivým obcím, jejich částem a ZSJ, autoři setřídili podle správního členění státu k 1. 1. 2005. Seznam obcí a osad vyskytujících se na našem území během období 1869–2005 obsahuje *II. díl* lexikonu. Vydáním Historického lexikonu obcí autoři navázali na Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970, jenž byl vydán v roce 1978. Oba tyto díly jsou veřejně dostupné na internetových stránkách ČSÚ.

Dalším zdrojem statistických dat byl *Statistický lexikon obcí*, ve kterém jsou shrnuty výsledky SLBD pro obce, jejich části a ZSJ. Jedná se o tradiční dílo, jež je vydáváno po zpracování výsledků populačního cenzu. Po SLDB 2001 byl však vydán vícekrát z důvodu reflektování změn v územní struktuře ČR (především vzniky a zániky obcí) – v roce 2005 v tištěné formě a později i elektronicky.

Pro podrobnější sledování vývoje počtu obyvatel byla využita data z Databáze demografických údajů za obce ČR (1971–2015). Z této databáze byla vybrána data

týkající se počtu narozených, zemřelých, přirozeného, migračního a celkového přírůstku počtu obyvatel ve městech Hradec Králové a Pardubice.

Zdrojem dat pro počet obyvatel v roce 2011 a následně provedenou strukturu dle vybraných ukazatelů byly konečné výsledky ze *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*. Zjišťované charakteristiky jsou vymezeny zákonem č. 296/2009 Sb. Podstatnou změnou, oproti minulým cenzům, bylo dle metodiky uvedené v Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 763/2008 ze dne 9. července 2008 o sčítání lidu, domů a bytů, provedeno sčítání podle tzv. místa obvyklého pobytu, což je podle ČSÚ (2015) „*místo, kde osoba obvykle tráví období svého každodenního odpočinku bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest, pobytu ve zdravotnickém zařízení apod. a kde je členem konkrétní domácnosti*“. Změnou této metodiky je možné srovnat výsledky mezi jednotlivými členskými státy EU. Při minulých sčítáních, provedených v letech 1869 až 1950, byla zjišťována data za přítomné obyvatelstvo a v letech 1961 až 2001 za trvale žijící obyvatelstvo. Nejedná se tedy o zcela srovnatelné údaje. Mezi další z řady novinek patří také to, že reakcí na dosavadní vývoj společnosti, byl poprvé položen dotaz na registrované partnerství. Dále bylo např. poprvé umožněno vyplnění sčítacích formulářů elektronicky.

Objektivizovaná data, použitá ve struktuře obyvatelstva podle ekonomické aktivity, poskytla Katedra geografie Univerzity Palackého v Olomouci.

3.2 Metodika práce

Hradec Králové i Pardubice mají jakožto statutární města podle zákona o obcích, který vešel v platnost roku 1990, výhradní právo dělit se na menší samosprávné celky – městské obvody, čímž dochází k rozložení městské správy a na jednotlivé samosprávné obvody jsou přeneseny části městských kompetencí. Pardubice jako jedno z osmi měst v ČR této výsady využily a dělí se tak celkem na osm městských obvodů spravovaných tzv. malými radnicemi. Tyto obvody spravují několik místních částí, ovšem v některých případech byla jedna místní část rozdělena do více obvodů (viz. obrázek 1). Aby bylo možné srovnání Pardubic s Hradcem Králové, který na městské obvody rozdělen není, byly pro tuto práci městské obvody zanedbány a jejich jednotlivé části, spadající do více obvodů, sečteny.

Obr. 1: Administrativní mapa Pardubic

Zdroj: https://www.czso.cz/csu/x/mestske_obvody_v_pardubicich_v_datech_scitani_lidu_domu_a_bytu_2011

V tabulkách znázorňujících dlouhodobý vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové a Pardubic nejsou obsažena data ze sčítání v letech 1900, 1921, 1961, 1981 a 2001. Tato selekce byla provedena z důvodu výsledného ne příliš přehledného množství dat a především i proto, že v místních částech nedocházelo během deseti let k velkým změnám v počtu obyvatel. Zhruba dvacetiletá periodičita je tedy dle mého názoru dostačující.

Z důvodu většího množství chybějících dat za centrální pardubické místní části Bílé předměstí, Pardubice – Staré Město, Zámek a Zelené předměstí byly tyto čtyři části pro účely práce sloučeny v jeden celek, jenž byl nazván Pardubice – střed. Tímto spojením je zároveň možné lépe porovnat centrální části Pardubic a Hradce Králové, kde není roztržštěná na menší celky.

Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel byl klasifikován pomocí bazických a řetězových indexů. Bazické indexy slouží k hodnocení nárůstu či úbytku počtu obyvatel mezi posledním a první sčítacím obdobím, kdy 100 % je hodnota prvního intervalu (tj. rok 1869). Bazický index se počítá podle následujícího vzorce:

$$B_I = X_2/X_1 \times 100$$

kde X_2 je počet obyvatel v daném roce a X_1 je počet obyvatel v prvním roce. Výsledná hodnota je následně vynásobena 100, čímž je převedena na procenta. Řetězové indexy charakterizují nárůst či úbytek obyvatel oproti předchozímu sčítacímu období, kdy 100 % je hodnota předchozího intervalu. Řetězový index se počítá podle vzorce:

$$\check{R}_I = X_2/X_{I-1} \times 100$$

kde X_2 je hodnota v daném roce a X_{I-1} je hodnota v předcházejícím roce X_2 v číselné řadě. Výsledná hodnota je opět vynásobena 100. Prostřednictvím řetězových indexů se lépe sleduje vývoj počtu obyvatel, jelikož nejsou vztaženy pouze k jednomu určitému roku sčítání.

Struktura obyvatelstva je v této práci hodnocena podle vybraných ukazatelů. Mezi první patří struktura podle pohlaví neboli index feminity, který je počítán podle následujícího vzorce:

$$I_f = P_{\check{Z}} / P_M \times 1\ 000$$

kde $P_{\check{Z}}$ je počet žen a P_M počet mužů v daném kalendářním roce. Výsledná hodnota se uvádí v promile a udává nám tedy počet žen připadajících na 1 000 mužů. Dalším ukazatelem je struktura podle věku, kdy bylo obyvatelstvo rozděleno na hlavní věkové skupiny: 0–14 let – předproduktivní, 15–64 let – produktivní a 65 a více let patřící do poproduktivní složky populace. Poměr poproduktivní a předproduktivní složky byl hodnocen pomocí indexu stáří, vypočítaného podle vzorce:

$$I_s = P_{65+} / P_{0-14} \times 100$$

přičemž P_{65+} je počet obyvatel ve věku 65 a více let a P_{0-14} je počet obyvatel ve věku méně nebo rovno 14 let. Výsledek je vynásoben 100, čímž je převeden na procenta. Mezi kulturní znaky patří struktura podle dosaženého vzdělání. Obyvatelstvo (starší 15 let) bylo podle nejvyššího dosaženého vzdělání rozděleno do čtyř skupin: základní

(včetně neukončeného základního vzdělání), středoškolské bez maturity, středoškolské s maturitou (včetně osob s vyšší odbornou školou) a vysokoškolské. Struktura podle ekonomické aktivity se opírá o počet ekonomicky aktivních či ekonomicky neaktivních. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo se dále dělí na zaměstnané a nezaměstnané. Ukazatel míry nezaměstnanosti neboli podíl nezaměstnaných k pracovní síle byl vypočítán podle následujícího vzorce:

$$R = U / P \times 100$$

U je počet nezaměstnaných a *P* je pracovní síla, což je součet zaměstnaných a nezaměstnaných. Podíly zaměstnaných dle jednotlivých sektorů národního hospodářství byly vypočítány tak, že počet pracovníků v jednotlivém sektoru/odvětví byl vydělen celkovým počtem pracovníků v daném městě, sníženým o hodnotu nezjištěno a výsledná hodnota byla vynásobena 100, pro získání celkového výsledku v procentech.

Posledním ukazatelem byl pro tuto práci vybrán podíl rodáků v místních částech obou měst. Rodákem se rozumí osoba, která má v době provádění sčítání obvyklé bydliště v obci shodné s bydlištěm narození.

Ve vybraných charakteristikách byla kromě komparace mezi městy Hradec Králové a Pardubice provedena i komparace s dalšími 4 městy (České Budějovice, Liberec, Olomouc a Ústí nad Labem), která jsou svou rozlohou a počtem obyvatel srovnatelná s městy Hradec Králové a Pardubice.

K vytvoření samotné práce byla použita sada Microsoft Office 2010, přičemž výpočty, tabulky a grafy byly vytvořeny v programu Microsoft Office Excel 2010, vlastní text potom v programu Microsoft Office Word 2010.

Přiložené mapy byly vytvořeny v programu ArcMap 10, přičemž jako podklad byla využita data z digitální vektorové geografické databáze České republiky ArcČR® 500, konkrétně geodatabáze AdministrativniCleneni_v12.gdb, obsahující stupně administrativního členění České republiky. Tato data jsou volně dostupná na internetových stránkách společnosti Arcdata Praha, s.r.o.

4 HISTORIE ANALYZOVANÝCH MĚST DO POLOVINY 19. STOLETÍ

4.1 Hradec Králové

Statutární město Hradec Králové se nachází ve východních Čechách, na soutoku řek Labe a Orlice. Rozloha města činí 10 569 ha a k 31. 12. 2014 zde žilo 92 808 obyvatel (ČSÚ, 2015).

První písemná zmínka pochází z roku 1073, kde je označován jako urbis Gradec (Kuča, 1997). V roce 1225 se Hradec Králové stal královským městem, což dokládá listina krále Přemysla Otakara I., kterou mj. daroval městu osadu Vesce a okolní pozemky. Díky této listině patří Hradec Králové k nejstarším městům v Čechách a na Moravě. Od 14. století prestiž města významně stoupla. Byl sídelním městem českých královen, odtud přívlastek *Králové*, zároveň druhým největším městem po Praze a také správním centrem Hradeckého kraje (Bahlcke a kol., 2001). Za své hlavní sídlo si ho zvolila např. Eliška Rejčka, jejíž příchod do města předznamenal hospodářský a stavební rozvoj a Hradec Králové patřil mezi nejvýznamnější česká města.

Rozkvět města byl násilně přerušen v období husitský válek, kdy bylo město husity dobyt, a ti si ho následně zvolili jako jedno ze svých center. V tomto období město trpělo. Vypukl zde ničivý požár, což byl impuls k celkové přestavbě města, které dostalo pozdně gotickou podobu. Roku 1547 se Hradec postavil proti císaři Ferdinandovi I., usilujícímu o politickou moc. Odpovědí však byla vysoká pokuta ve výši 8 000 kop grošů, konfiskace majetku a ztráta městských privilegií. Část majetku byla později městu vrácena a město začalo také skupovat okolní vesnice a statky. Pohusitské období se neslo v duchu přestavby města ve stylu renesance, včetně výstavby městské dominanty – Bílé věže, přičemž hlavním iniciátorem byl Martin Cejpa z Peclínovce (Jakl, 2005).

Během třicetileté války došlo k hospodářskému úpadku i ke značnému snížení počtu obyvatel, které bylo ještě umocněno morovou epidemií. Roku 1639 byl Hradec Králové dobyt Švédy, přičemž byla zničena více než polovina města. Následně kolem města vybudovali opevnění, sloužící až do vybudování pevnosti Josefem II., čímž byl pozastaven územní rozvoj až do 19. století. Z důsledků třicetileté války se město

vzpamatovávalo jen pozvolna, snahy o obnovu předměstí na stav před třicetiletou válkou však nebylo naplněny (Kuča, 1997).

Na počátku 18. století byl počet obyvatel pouhých 2 026, což byl pravděpodobně důsledek morové nákazy, která ve městě vypukla v předchozích letech. Válka o rakouské dědictví a především válka sedmiletá, kdy pruská vojska obsadila a drancovala město, měly pro Hradec Králové katastrofální následky. Právě častá obsazování města pruskými vojsky v průběhu 18. století vedla Josefa II. k přeměně na vojenskou pevnost, která navazovala na švédské opevnění ze 17. století a jejíž výstavba se o několik desítek let později ukázala jako hlavní překážka bránící průmyslovému rozvoji, především z důvodu zákazu jakékoliv výstavby v jejím obvodu (Němeček, 1998). Stavba pevnosti vedla k vykoupení a bourání stávajících předměstí, na jejich místě bylo vytvořeno záplavové pásmo, a s tím spojené vystěhování obyvatelstva z původních předměstí za vnější okraj pevnosti do nově vzniklých osad Farářství, Kuklen, Nového Hradce Králové a Pouchova, jež byly předměstskou součástí města (Augustin, 2001). V rámci tzv. raabizace¹ došlo ke vzniku nových obcí, které tvořily celou hradeckou aglomeraci. Mezi ně patřily Věkoše, Zámostí, Plácky, Cihelna, Slezské Předměstí a Správcice (Kuča, 1997). Reskriptem Marie Terezie z roku 1751 došlo ke zvýšení počtu krajů v Čechách z 12 na 16 a původní Hradecký kraj byl rozdělen na dvě části, kraj Hradecký a Bydžovský.

První polovina 19. století znamenala pro Hradec Králové významný kulturní a společenský rozmach. Město patřilo k významným střediskům národního obrození, o což se zasloužil vlastenecký nakladatel Jan Hostivít Pospíšil, který zde vlastnil knihkupectví a nakladatelství. Rozvoj města pokračoval výstavbou sedmi nových silnic a později zde byl postaven městský pivovar. Roku 1850 došlo ke zrušení magistrátního zřízení a bylo proti vůli obyvatelstva rozhodnuto o administrativním osamostatnění okolních obcí, které čekal následujících několik desítek let samostatný rozvoj. Z původní rozlohy 50 km² zaujímal město po odtržení obcí pouze 3,5 km² s přibližně osmi tisíci obyvateli, mezi které však patřila i vojenská posádka, která zde měla výrazné zastoupení. Ve stejném roce byl v Čechách snížen počet krajů z 16 na 7, přičemž byl Královéhradecký kraj nahrazen krajem Jičínským (Malina, 2005).

---

¹ raabizace = reforma navržená za vlády Marie Terezie, cílem bylo rozdělení části vrchnostenské půdy za stálý plat nevolníkům (Šebek a kol., 2000)

4.2 Pardubice

Pardubice jsou statutární město ležící ve východních Čechách na soutoku řek Labe a Chrudimky. Celková výměra činí 8 266 ha a počet obyvatel k 31. 12. 2014 byl 89 693 (ČSÚ, 2015). Podle Broncové (1999) „*název snad pochází od polského osobního jména Pordab (či Pardub), nebo možná od názvu Pardědudice či Pardědubice. Mezi lidmi se též říkává, že zde kdysi stávalo pár dubů.*“

Ačkoliv nejstarší dochovaná písemná zmínka o Pardubicích pochází již z roku 1295, nevztahuje se k dnešním Pardubicím, ale k osadě Pardubičky (dříve Pordubice), v souvislosti se vznikem zdejšího kláštera cyriaků. Tato bývalá osada je v současnosti pouze místní částí Pardubic. První písemná zmínka o Pardubicích jako o městě pochází z roku 1340 ze závěti Arnošta z Hostýně, otce prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic. O středověký rozkvět a růst města se nejvíce zasloužil rod pánů z Pernštejna, který patřil v Českém království mezi nejbohatší šlechtu a který panství odkoupil především díky výhodné poloze mezi Prahou a Moravou. Právě z Moravy bylo hlavní rodové sídlo Pernštejnů později přeneseno do Pardubic. Mezi lety 1491 a 1521 došlo k připojení okolních vesnic a panství se téměř zdvojnásobilo (Broncová, 1999). Pardubice získaly statut města a bylo vypracováno městské zřízení, díky němuž měli měšťané významná privilegia, mezi ně patřící např. možnost svobodné koupi či prodeje nemovitostí. Po ničivém požáru na počátku 16. století bylo město proměněno na pozdně gotický celek. V roce 1531 Vojtěch z Pernštejna daroval Pardubicím (v té době Pardubské vsi) Bukovinu u Pardubic a Lhotu. Roku 1538 byla připojena ves Přerov a ve stejném roce vypukl ve městě další ničivý požár, jenž byl využit k radikální přeměně podoby města, jež se nesla v duchu renesance. Rovněž došlo k přestavbě předbraní a výstavbě významné dominanty města – Zelené brány (Kuča, 2002).

Po roce 1560 (za vlády Habsburků) význam Pardubic začal upadat. V té době komorní město bylo sužováno válkami, nemocemi a podnikání bylo omezováno přísnými cechovními předpisy (Pardubice, 2014). Poklesl význam rybníkářství, které do té doby patřilo mezi hlavní hospodářské odvětví.

Během třicetileté války bylo budováno městské opevnění, které však zcela nezabránilo útoku švédských vojsk a došlo ke značnému poškození města, kdy v důsledku dělostřelecké palby téměř vyhořelo. Z tohoto ničivého útoku se vzpamatovávalo jen pozvolna. K opětovnému rozvoji města došlo za vlády Marie Terezie a v důsledku raabizace došlo ke zvýšenému růstu počtu obyvatel a s tím

spojenému vzniku nových osad Familie a Spojil. Do struktury města měl zasáhnout urbanistický plán, který měl upravovat fortifikační systém. Po výstavbě pevností Josefov a Hradce Králové bylo však od tohoto plánu upuštěno, městské hradby byly zrušeny a na jejich místě vybudován pás jezdeckých kasáren se stájemi (Šebek, F. a kol., 2000).

Do poloviny 19. století byly Pardubice především městem obchodníků, řemeslníků a zemědělců. V této době ležely zcela ve stínu královské Chrudimi a Hradce Králové. Také z hlediska územně správního členění byly od počátku krajského zřízení součástí Chrudimského kraje, jehož správním centrem byla v té době vyspělejší Chrudim. Zlom nastal v roce 1845 v souvislosti s vybudováním železniční dráhy na trase Praha – Olomouc, jejímž hlavním projektantem byl Ing. Jan Perner, a čímž Pardubice získaly strategickou výhodu proti oběma městům, staly se významným dopravním uzlem a později i průmyslovým městem. S výstavbou dalších železničních cest ve směru Pardubice – Hradec Králové – Jaroměř a Pardubice – Chrudim – Havlíčkův Brod se staly nejvýznamnějším východočeským uzlem. Od 1. 1. 1850 se staly centrem nově vzniklého Pardubického kraje (Broncová, 1999).

5 ROZHODUJÍCÍ UDÁLOSTI MAJÍCÍ VLIV NA VÝVOJ SLEDOVANÝCH MĚST PO ROCE 1850

5.1 Hradec Králové

5.1.1 *Stavební rozvoj města*

V roce 1857 byla vybudována železniční trať vedoucí z Pardubic do Hradce Králové a dále do Jaroměře, později prodloužena až do Liberce. Hlavní nádraží bylo situováno ve značné vzdálenosti od vojenské pevnosti z důvodu zákazu výstavby v jejím ochranném pásmu. O rok později byla však pevnost zrušena a zákaz výstavby v pevnostním obvodu odvolán. Z důvodu hrozícího konfliktu s Pruskem byla následně pevnost opět aktivována, zrušení zákazu výstavby v jejím obvodu bylo však zachováno, což bylo přínosem pro rozvoj města v 60. a 70. letech 19. století, kdy zde byla na stísněných volných pozemcích vystavěna plynárna, vodárna a reálka, což byla první novodobá veřejná budova v Hradci Králové. Později zde na volných pozemcích byla vystavěna sokolovna, nemocnice a divadlo. Tyto stavby byly zpočátku situovány uvnitř pevnosti, kvůli zhoršujícím se hygienickým podmínkám bylo však nutné přesunout další výstavbu za její vnější okraj, čímž se město začalo pozvolna rozšiřovat (Maier, 2005).

Za prusko-rakouské války pevnost prokázala jako zbytečná, neboť se jí vojska vyhnula a svedla bitvu mimo město. Tím bylo roku 1884 definitivně rozhodnuto o jejím zbourání, celý proces však trval několik desetiletí, jelikož první práce začaly o 9 let později a pokračovaly až do první světové války. Poté však začala nová éra města, jelikož v souvislosti s rozhodnutím o zbourání hradeb bylo potřeba vypracovat regulační plán, který by dal městu novou podobu. Prvním regulačním plánem, který byl vypracován Ing. Josefem Zámečnickem, byl královéhradecký katastr funkčně rozdělen na obytné, tovární a obchodní čtvrti. Vystavěno bylo také několik veřejných budov, především pak škol, čímž město navázalo na dlouhou tradici školství, mezi které patřila škola pro umělecké zámečnictví, škola obecná a měšťanská. Dále zde vznikl ústav pro hluchoněmé, Grandhotel, Národní banka a další. Část výstavby se přesunula na pravý, doposud nevyužitý břeh Labe, směrem k hlavnímu nádraží, jehož vzdálenější poloha určovala nový směr výstavby. Z důvodu obav před záplavami byla nutná také regulace Labe a Orlice, která probíhala mezi lety 1907 až 1914. V roce 1911 byl vypracován II.

regulační plán, jenž byl obohacen o návrh obytných čtvrtí a vnější okružní třídu odvádějící silniční dopravu mimo město. Tento plán byl omezen přísnými zastavovacími podmínkami, kdy stavby musely být provedeny do dvou let a nesměly překročit stanovenou výšku.

V roce 1925 byl vypracován náčrt upravitelstvího plánu Velkého Hradce Králové, jenž měl být předpokladem ke sloučení Hradce Králové s okolními obcemi a zhotovení společného regulačního plánu. Ke sloučení však z ekonomických a politických důvodů nedošlo, jelikož na straně obcí panovaly obavy z daňových přírůžek a dále zde byly na straně obcí značné antipatie vůči Hradci Králové, způsobené jeho rozvojem, který mu záviděly. Výjimku tvořila pouze obec Věkoše, která byla roku 1923 k městu připojena a posléze zde díky rovinatému terénu a levným pozemkům bylo vybudováno letiště, sloužící od počátku 30. let 19. století civilní dopravě na letecké trase Paříž – Praha – Varšava – Moskva. Avšak inspirována hradeckými regulačními plány, zahájila vytváření svých regulačních plánů i jednotlivá královéhradecká předměstí, podle nichž později prováděla výstavbu. Ještě před první světovou válkou se také objevila myšlenka vybudování městské tramvajové linky, jejíž realizace však byla v důsledku války pozastavena a v roce 1928 nahrazena pravidelnými autobusovými linkami, které byly postupně rozšiřovány (Maier, 2005).

S návrhem na vytvoření dalšího regulačního plánu pro vnitřní město byl roku 1925 osloven architekt Josef Gočár. Jeho vypracovaný plán se stal podkladem pro stavební rozvoj města v následujících letech. Město bylo rozčleněno do pěti částí, oddělených mezi sebou pásy zeleně. Bylo vystavěno několik veřejných budov, za zmínku jistě stojí První česká vzájemná pojišťovna, lékařská fakulta, krajský soud či průmyslová škola. Především zásluhou Josefa Gočára se Hradec Králové ve dvacátých a třicátých letech minulého století stal moderním městem a současně nepřekonatelným vzorem koncepčního urbanismu a byl právem nazýván salonem republiky (Kuča, 1997).

Rozsáhlou výstavbou v Hradci Králové byly vyčerpány volné plochy pro velké podniky, proto musela být další výstavba přesunuta na území okolních obcí. Podle typu výstavby měly jednotlivé obce funkci rezidenční (Malšovice, Věkoše), průmyslovou (Kukleny) nebo smíšenou (Pražské Předměstí). Během třicátých let tedy došlo stavebně k vytvoření hradecké aglomerace, z administrativního hlediska k tomu však nedošlo (Maier, 2005).

Německá okupace na počátku 40. let znamenala pro město z hlediska rozvoje velký převrat. Rozhodnutím Franze Hegera, jenž byl v čele radnice, bylo pozastavení

veškeré výstavby a vypracování nového regulačního plánu pro nově vyhlášený Velký Hradec Králové – aglomerace tvořená Hradcem Králové, Pražským předměstím, městysem Kukleny a dále obcemi, ve kterých došlo k rozpuštění samosprávních orgánů: Slezské Předměstí, Malšovice, Nový Hradec Králové, Třebeš, Platiště nad Labem, Pouchov, Svobodné Dvory a Věkoše (Jakl, 2005).

Došlo ke vzniku nových sídlišť Labské kotliny a Orlické kotliny a také k dostavbě Gočárový třídy, ze které se stal hlavní městský bulvár. Velký pokrok zaznamenala také veřejná doprava, když na konci 40. let proběhla výstavba trolejbusových tratí a v průběhu dalších let došlo k jejímu rozšíření až na dnešních 5 linek. Během 50. a 60. let proběhla výstavba nových bytových domů na Slezském Předměstí, Smetanově nábřeží, Pouchově a Labské kotlině. Ačkoliv nebyl Hradec Králové v období socialismu tolik poznamenán hromadnou výstavbou panelových domů jako ostatní města, i zde proběhlo mezi lety 1972 a 1985 vybudování nového sídliště a zároveň administrativní části města – Moravského Předměstí. Toto sídliště však kompozičně nezapadlo do dosavadní urbanistické koncepce Hradce Králové (Kuča, 1997).

5.1.2 Hospodářství

Bourání hradeb v druhé polovině 19. století bylo impulsem pro rozvoj průmyslu, především pak v oblasti strojírenství, gumárenství, farmacie, výroby textilií a v neposlední řadě také výroby hudebních nástrojů. Ačkoliv Hradec Králové nikdy nebyl průmyslovým městem jako Pardubice, tak i zde vznikaly známé průmyslové podniky.

Mezi nejznámější patří strojírenský podnik ZVU, jehož výstavba byla zahájena v roce 1871 a o rok později už produkoval první strojírenské výrobky pro cukrovary, tehdy ještě pod názvem První česká akciová strojírna – Hradec Králové. Během své více než stoleté působnosti prošel řadou změn. Na konci 19. stol. vstoupil na zahraniční trh, došlo k rozšíření výroby a nárůstu počtu zaměstnanců, kterých zde pracovalo 600. Roku 1921 se stal součástí Škodových závodů Plzeň, což byl v té době nejvýznamnější a největší podnik v oblasti strojírenství v České republice. V průběhu 2. světové války došlo k rozšíření výroby o součásti pro německé tanky. Během dalších let se však podnik držel své tradiční výroby zařízení pro cukrovary, pivovary, plynárny a chemické závody. Po roce 1989 byl podnik zprivatizován, přeměněn na akciovou společnost a

vznikla holdingová struktura – pod ZVU a.s., jakožto mateřskou společností, spadá ZVU Servis a.s, ZVU Engineering a.s. a ZV Kuklenská energetická s.r.o.

Celosvětově známou a tradiční firmou, působící v oblasti výroby klavírů a pianin, je firma Petrof. Její vznik se datuje k roku 1864, kdy zakladatel Antonín Petrof sestavil svůj první klavír. Firma byla od počátku natolik úspěšná, že bylo nutné přesunout výrobu na tehdejší předměstí Hradce Králové do větších prostor, jež v té době opevněné město nemohlo nabídnout. Na začátku 20. století zde pracovalo 250 zaměstnanců a ročně bylo vyrobeno 580 hudebních nástrojů. Důkazem o úspěšnosti firmy byly kromě medailí, získaných na mezinárodních výstavách, také dva tituly, které byly Antonínu Petrofovi uděleny císařem. Stal se dvorním továrním pian Rakousko-Uherska a zároveň tajným radou. V průběhu první a druhé světové války byla výroba omezena a v roce 1948 došlo k zabavení majetku celé rodině Petrofových a podnik byl znárodněn. V 90. letech již IV. generace po zakladateli Antonínovi Petrofovi usilovala o zprivatizování dříve znárodněné firmy a v roce 1998 byla založena akciová společnost Továrna na pianina. V současné době vyváží do více než 70 zemí světa a počet zaměstnanců je více než 200 (Petrof, 2016).

Další průmyslovou oblastí, která má Hradci Králové letitou tradici, je gumárenství. V roce 1928 založil Ing. Jan Hakauf továrnu na výrobu gumového zboží, která o rok později zahájila produkci pod názvem Gumovka – Ing. Jaroslav Hakauf a synové. Mezi hlavní výrobky patřily gumové hadice, podešve, podlahové krytiny či obuv. Úspěšná firma tehdy zaměstnávala více než 400 pracovníků. Po skončení druhé světové války byl podnik znárodněn a stal se součástí Rubeny Náchod. V roce 1953 se z kombinátu vyčlenil a vznikl národní podnik Gumokov Hradec Králové. V 90. letech byl podnik přeměněn na akciovou společnost zprivatizován a v roce 1999 vznikla spojením firem náchodské Rubeny a hradecké firmy Gumokov nová akciová společnost RUBENA Hradec Králové. V současné době má své pobočky v Hradci Králové, Náchodě a Velkém Poříčí a mezi hlavní výrobky patří klínové řemeny, velopláště, veloduše, hřídelová a hydraulická těsnění, pogumování válců aj. (Němeček, 1998).

Tab. 1: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v průmyslu v Hradci Králové v roce 1987

firma	zaměření	počet zaměstnanců
ZVÚ	výroba strojů a zařízení	5 177
ČKD o.p., Praha – závod Hradec Králové	výroba strojů a zařízení	2 770
Tesla	výroba kancelářských strojů a počítačů	2 165
Montas	výroba strojů a zařízení	2 113
Gumokov, np.	výroba pryžových a plastových výrobků	1 211
Fotochema	výroba chemických výrobků	852
VČEZ k.p.	výroba a rozvod elektřiny, plynu, páry a teplé vody, výroba chladu	772
Hudební nástroje	výroba nábytku; ostatní zpracovatelský průmysl	638
Východočeský průmysl masný k.p.	výroba potravin a nápojů	513
Triola Praha – závod Hradec Králové	oděvní průmysl, zpracování a barvení kožešin	375

Zdroj:

ČSÚ. Registr ekonomických subjektů pro Královéhradecký kraj (1987) vlastní zpracování

Z tabulky 1, která nám uvádí 10 nejvýznamnějších zaměstnavatelů v průmyslu v Hradci Králové v roce 1987, jasně vyplývá, že nejvýznamnějším průmyslovým odvětvím v tomto městě bylo strojírenství. Ostatně strojírenství bylo do počátku 90. let hlavním průmyslovým odvětvím ve většině českých měst (Toušek, Fňukal, 2015). Největším zaměstnavatelem v té době byl již zmiňovaný podnik ZVÚ s 5 177 zaměstnanci, následovaný hradeckým závodem pražské firmy ČKD o.p., zaměstnávajícím 2 770 osob. Dalšími podniky, které zaměstnával více než 2 tisíce osob, byl elektrotechnický podnik TESLA, který utvářelo velké množství závodů po celém Československu a dále strojírenský Montas. Dalším významným podnikem, který působí na českém trhu téměř sto let a v roce 1987 zde pracovalo 852 osob, je Fotochema. Zabývá se výrobou černobílých fotomateriálů a zdravotnické techniky v oboru radiodiagnostiky, ale také speciálních materiálů, jako jsou např. černobílé filmy pro letecké snímání. Dnes působí pod názvem FOMA BOHEMIA spol. s r.o. Pražský národní podnik Triola měl před revolucí 20 výrobních závodů po celé ČR. Jeden z nich byl v Hradci Králové a zaměstnával 375 osob. Mezi hlavní výrobky patřilo dámské a pánské spodní prádlo a ložní prádlo.

Tab. 2: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v průmyslu Hradci Králové v roce 2011

firma	zaměření	počet zaměstnanců
RUBENA a.s.	výroba ostatních pryžových výrobků	1 646
ARROW International CR, a.s.	výroba lékařských a dentálních nástrojů a potřeb	739
ZVU POTEZ a.s.	výroba ostatních strojů a zařízení pro všeobecné účely	429
Bühler Motor s.r.o.	výroba elektrických motorů, generátorů a transformátorů	396
Hradecká pekárna, s.r.o.	výroba pekařských a cukrářských výrobků, kromě trvanlivých	330
FOMA BOHEMIA spol. s r.o.	výroba ostatních chemických výrobků	312
Kingspan a.s.	tváření ocelových profilů za studena	249
Brzdové automobilové kotouče, s.r.o.	výroba ostatních kovodělných výrobků	215
Technistone, a.s.	výroba ostatních betonových, cementových a sádrových výrobků	199
PETROF, spol. s r.o.	výroba hudebních nástrojů	195

Zdroj:

ČSÚ. Subjekty národního hospodářství pro Královéhradecký kraj (2011)

vlastní zpracování

Největším zaměstnavatelem v oblasti průmyslu byla v roce 2011 s 1 646 zaměstnanci firma RUBENA a.s. Další významnou společností je ARROW International CR, a.s., jejíž hlavní činností je výroba zdravotnických prostředků, a která v roce 2011 zaměstnávala 793 osob. Třetím významným podnikem je ZVU POTEZ a.s. s více než 400 zaměstnanci. Hradec Králové je však typickým příkladem nárůstu počtu pracovníků v terciárním sektoru, v něm mezi největší zaměstnavatele patřily v roce 2011 Fakultní nemocnice Hradec Králové, která na svých 39 pracovištích zaměstnávala více než 5 tisíc osob (FNHK, 2011). Následovala Univerzita Hradec Králové (924 zaměstnanců) a Statutární město Hradec Králové se 618 zaměstnanci.

5.2 Pardubice

5.2.2 Stavební rozvoj města

V 60. letech 19. století začaly v blízkosti pardubického nádraží vznikat nové průmyslové závody, které těžily nejen z výhodné polohy, ale i z blízkosti řek Labe a Chrudimky a v neposlední řadě přebytku levné pracovní síly uvolněné ze zemědělství. Během několika málo let zde vznikla továrna na výrobu mlýnských zařízení a továrna Hübner Opitz (1866), lihovar (1867), Rolnický cukrovar (1869), pivovar (1871), Prokopova továrna (1872) nebo rafinerie minerálních olejů (1889). Význam Pardubic, jakožto významného železničního uzlu, následně ještě vzrostl po výstavbě železniční trati ve směru Pardubice – Chrudim – Havlíčkův Brod.

Zbouráním starých kasáren, vybudovaných na místě dřívějších hradeb, získalo město nové plochy, na nichž mohla začít nová výstavba podle urbanistického návrhu vypracovaného ing. Karlem Kottenem na konci 90. let 19. století. Na základě tohoto plánu byla v roce 1909 postavena jedna z nejvýznamnějších pardubických staveb – městské divadlo. Pro další stavební rozvoj v centru města bylo nutné provést regulaci Labe a Chrudimky, která byla provedena mezi lety 1909 a 1911. Roku 1912 byl vypracován a o rok později i schválen nový regulační plán, podle něhož se vyvíjel urbanismus města za první republiky. Ještě během první světové války byla část města využita k postavení vojenské nemocnice zaujímající plochu přes 80 ha a s kapacitou deseti tisíc lůžek. Po válce byla využita jako nouzové bydlení pro sociálně slabé vrstvy (Šebek a kol., 2000).

Po první světové válce došlo k rozšiřování bytové výstavby podle regulačního plánu z roku 1912, celkem bylo v průběhu 20. let postaveno více než tisíc domů. Výstavba však neprobíhala pouze na území města, ale pokračovala i za jeho hranicemi až k obcím Nové Jesenčany a Jesničánky. Nově se začalo stavět i na doposud nevyužitých pozemcích na pravém břehu řeky Labe, která do té doby byla spíše překážkou rozvoje a hranicí města a to především z důvodu omezených možností přechodu přes řeku, jelikož přes ni vedl pouze jeden silniční most. Nová výstavba zahrnovala vedle rozsáhlého průmyslového komplexu také rodinné domy v Rosicích. Na levém břehu Labe vznikla také řada veřejných budov ve stylu rondokubismu jako např. Janákovo krematorium, Machoňova pasáž či budova soudu. Dalším podnětem k nové výstavbě byla celostátní výstava tělesné výchovy a sportu, která byla příležitostí

pro zviditelnění města. Pro tuto událost, která se konala v roce 1931, bylo nutné vybudovat městský stadion a další stavby vylepšující celkový obraz města. Mezi ně patřila výstavba hotelu Grand, jež byl navržen Josefem Gočárem a sloužil i jako společenské centrum nebo sousední Průmyslové muzeum podle architekta Karla Řepy. Pokračující výstavba za hranicemi města byla impulsem k vytvoření návrhu (mj. po vzoru sousedního Hradce Králové) tzv. Velkých Pardubic, na jehož základě vznikl Základní plán upravitelů, který však nebyl nikdy schválen (Maier, 2005).

Pohromou pro Pardubice byly v závěru druhé světové války nálety spojeneckých vojsk, při nichž zahynulo 263 osob a bylo značně poškozeno nádraží, rafinerie minerálních olejů a také cukrovar, který už nebyl nikdy obnoven.

Po druhé světové válce se město začalo rozvíjet jako významná průmyslová aglomerace. V důsledku výrazného zastoupení chemického průmyslu došlo roku 1950 ke zřízení Vysoké školy chemické. Na konci 40. a v průběhu 50. let 19. století bylo na území bývalé vojenské nemocnice vybudováno nové, rozsáhlé sídliště Dukla s kapacitou pro osm tisíc obyvatel, na bývalých zemědělských pozemcích vzniklo sídliště Tesla a na konci 50. let vznikla sídliště Višňovka a Drážka pro celkový počet devíti tisíc obyvatel. Během 50. let byla postavena nová budova hlavního nádraží. V roce 1960 došlo k otevření nového mostu přes Labe, čímž město získalo spojení s pravým břehem a mohla být zde být započata výstavba největšího pardubického sídliště Polabiny následovaná výstavbou sídliště Dubina a Závodu Míru. V těsné blízkosti Polabin vzniklo v roce 1988 menší sídliště Cihelna (Kuča, 2002).

5.2.3 Hospodářství

Proces industrializace byl v Pardubicích daleko důraznější než v Hradci Králové, kdy z nevýrazného, zemědělského města došlo během krátké doby k přeměně na průmyslové město s mnoha významnými podniky, které zvyšovaly zaměstnanost a příliv obyvatelstva do města. Svoji zásluhu na tom měla jak nově vystavěná železnice, tak i fakt, že na rozdíl od Hradce Králové se Pardubice zbavily městského opevnění, které by rozvoji průmyslu bránilo, již v počátku 19. století. Původní zemědělské okolí na okraji města bylo využito především pro vznik továren.

Roku 1889 to byla rafinerie minerálních olejů, kterou založil rakouský podnikatel David Fanto. Rafinerie byla strategicky lokalizována v blízkosti vlakového nádraží a řeky Labe a zároveň byla situována v dostatečné vzdálenosti od centra města z důvodu minimálního dopadu na zdraví obyvatel. Mezi hlavní činnosti patřilo nejprve čištění petroleje a výroba mazacích olejů, posléze i výroba parafinu a svíček. Na počátku 20. století se rafinerie stala akciovou společností s hlavní centrálou ve Vídni a patřila mezi přední výrobce a zpracovatele olejů v tehdejší Rakousko-Uhersku. Během první světové války nastal zvrat v podobě nedostatku pracovních sil a surovin. Po rozpadu Rakousko-Uherska musela být centrála přesunuta z Vídně do Prahy. Během následujících let však nastal obrat, jelikož se díky výhře v soutěži ve zpracování gbelské ropy stala jejím výhradním zpracovatelem. Mezi nové výrobky patřil v té době speciální auto olej zvaný Fantolin, petrolejová sůl, vazelína či olejové mýdlo. Rafinerie se stala jedním z hlavních zdrojů pohonných hmot pro německou armádu, proto se v srpnu a prosinci roku 1944 stala hlavním cílem náletů spojeneckých vojsk, při kterých byly zničeny téměř $\frac{3}{4}$ závodu a výroba musela být následně přerušena. Obnova podniku netrvala dlouho a již za necelý rok po posledním náletu začala produkovat další výrobky. V dalších letech byl podnik znárodněn a byl přejmenován na Paramo (Pardubice rafinerie minerálních olejů). V 90. letech byl dříve národní podnik přeměněn na akciovou společnost, která byla na přelomu tisíciletí začleněna do skupiny Unipetrol a v roce 2003 byla sloučena s kolínskou firmou Koramo, čímž bylo upevněno její postavení v tuzemských i zahraničních trzích. V současnosti patří do uskupení PKN Orlen, která je největší petrochemickou společností ve Visegrádské skupině (Paramo, 2016).

Dalším známým průmyslovým podnikem, jenž zanedlouho oslaví 100 let od svého vzniku, je Explosia, a.s., dříve fungující pod názvem Československá akciová továrna na látky výbušné v Semtíně. Vznikl na území dnešní městské části Semtín v roce 1920 jako reakce na poptávku po výbušninách pro obranný průmysl armády nově vzniklé Československé republiky. Potřeba většího množství anorganických surovin pro výrobu výbušnin byla vyřešena výstavbou dalšího závodu Synthesia v roce 1928. Výroba byla v té době soustředěna především na průmyslové výbušniny a černý prach, posléze se začala soustředit i na nitroglycerin, kyseliny, nitrocelulózu aj. Roku 1942 vznikl v Semtíně další závod UMA vyrábějící plastické hmoty. Po druhé světové válce došlo k spojení Explosie, Synthesie a UMY v jeden znárodněný podnik Synthesia, chemické závody. Na konci 50. let byla vyvinuta trhavina Semtex, používaná především

při demolici a k vojenským účelům. Po roce 1994 proběhla transformace na akciovou společnost Synthesia a o 4 roky později proběhla transformace podniku Explosia a.s. V současnosti oba podniky zaměstnávají přes 2 tisíce pracovníků (Šebek, F. a kol., 2000).

V potravinářském průmyslu má své nezastupitelné místo pardubický perník. Mezi nejznámější firmu, která zde perník vyráběla, byla firma Melartos, jejíž vznik se datuje k roku 1913. Kromě perníku, jenž si získal svou oblibu i za hranicemi, vyráběla firma také medové pečivo, sušenky či marcipán. V roce 1948 byla firma Melartos znárodněna a stala se součástí národního podniku Pardubické perníkárny. Důrazem na kvalitu surovin a vysokými hygienické nároky se stala jedničkou ve svém oboru v tehdejší době. Po roce 1989 byl podnik zprivatizován, ale na svá úspěšná léta již nenavázal a v roce 1995 byl zrušen (Šebek, F. a kol., 2000). V současnosti se v Pardubicích nachází několik firem, jmenovitě např. Pardubický perník Janoš, Jaja či Novotný. Od roku 2007 má pardubický perník ochrannou známku vydanou EU - Chráněné zeměpisné označení, čímž získal na jedinečnosti, jelikož jeho příprava, výroba či zpracování musí být provedena na vymezeném území.

Tab. 3: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v průmyslu v Pardubicích v roce 1987

firma	zaměření	počet zaměstnanců
VČCHZ Synthesia Semtín	výroba chemických výrobků	9 193
TESLA	výroba kancelářských strojů a počítačů	5 572
Továrny mlýnských strojů	výroba strojů a zařízení	2 950
Triola Praha s.p. – závod Pardubice	oděvní průmysl, zpracování a barvení kožešin	943
Paramo	koksování, rafinérské zpracování ropy, výroba jaderných paliv, radioaktivních prvků a sloučenin	892
Východočeské pekárny a cukrárny Pardubice	výroba potravin a nápojů	631
Průmysl mléčné výživy Hradec Králové – závod Pardubice	výroba potravin a nápojů	345
Prefa	výroba železobetonových panelů	326
VČEZ	výroba a rozvod elektřiny, plynu, páry a teplé vody, výroba chladu	305
Východočeské pivovary k. p. – Pivovar Pardubice	výroba potravin a nápojů	280

Zdroj:

ČSÚ. Registr ekonomických subjektů pro Pardubický kraj (1987)

vlastní zpracování

Silné zastoupení chemického, strojírenského a potravinářského průmyslu v předrevoluční době nám dokládá tabulka 3. Podnikem s největším počtem zaměstnanců byly Východočeské chemické závody Synthesia Semtín. V roce 1987 zde pracovalo 9 193 osob, což byla v té době desetina celkového počtu obyvatel města. Následoval elektrotechnický podnik TESLA s 5 572 zaměstnanci, který se v Pardubicích zaměřoval na výrobu magnetofonů a televizorů. Téměř 3 tisíce zaměstnanců měly Továrny mlýnských strojů, známé dříve jako Josefa Prokopa synové. Probíhala zde výroba mlýnů a turbín. Podnik s více než sto letou tradicí však z důvodu neustále se snižující poptávky po výrobcích v 90. letech zanikl a v roce 2010 byl rozsáhlý objekt bývalé továrny v centru Pardubic zbourán. Stejně jako v Hradci Králové, i v Pardubicích měl svůj výrobní závod pražský národní podnik Triola. Počet zaměstnanců v roce 1987 zde činil 943, což byl více než dvojnásobný počet oproti hradeckému závodu. Jak již bylo v této kapitole zmíněno, svůj velký podíl měl v Pardubicích také potravinářský průmysl. S 631 zaměstnanci zde byly Východočeské pekárny a cukrárny Pardubice nebo pardubický mlékárenský závod Průmysl mléčné výživy se sídlem v Hradci Králové, který zaměstnával 345 osob. Dalším podnikem spadajícím do potravinářského průmyslu, je Pivovar Pardubice, který až do transformace na akciovou společnost v roce 1993 patřil pod Východočeské pivovary se sídlem v Hradci Králové. Počet pracovníků v roce 1987 dosahoval hodnoty 280. Kromě tradiční značky Pernštejn je pivovar známý pro svou výrobu speciálního 19° piva Porter.

Tab. 4: Nejvýznamnější zaměstnavatelé v průmyslu v Pardubicích v roce 2011

firma	zaměření	počet zaměstnanců
FOXCONN CZ s.r.o.	výroba počítačů a periferních zařízení	3 566
Synthesia, a.s.	výroba barviv a pigmentů	1 949
KIEKERT-CS, s.r.o.	výroba ostatních strojů pro speciální účely	1 257
Panasonic Automotive Systems Czech, s.r.o.	výroba spotřební elektroniky	971
PARAMO, a.s.	výroba rafinovaných ropných produktů	464
Explosia a.s.	výroba výbušnin	455
Chládek a Tintěra, Pardubice a.s.	výstavba železnic a podzemních drah	439
JTEKT Automotive Czech Pardubice s.r.o.	výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla	436
KYB Manufacturing Czech s.r.o.	výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla	234
Goldfein CZ s.r.o.	výroba pekařských a cukrářských výrobků, kromě trvanlivých	197

Zdroj:

ČSÚ. Subjekty národního hospodářství pro Královéhradecký kraj (2011)

vlastní zpracování

Největším zaměstnavatelem v roce 2011 byla s 3 566 zaměstnanci tchajwanská firma FOXCONN, která byla v ČR založena v roce 2000 pod názvem FOXCONN CZ s.r.o. Výrobní prostory tehdy odkoupila od zkrachovalé společnosti Tesla a během čtyř měsíců produkovala první výrobky, určené převážně na evropský trh. Firma provádí montáže počítačů, výrobu LCD monitorů, náplní do tiskáren aj. Druhým největším zaměstnavatelem je Synthesia, a.s. Společně s bývalou sesterskou společností Explosia a.s. zde v roce 2011 pracovalo 2 404 osob, což je však čtvrtina oproti roku 1987. Dalším významným pardubickým zaměstnavatelem je KIEKERT-CS, s.r.o. Tato společnost se specializuje na výrobu bezpečnostních systémů pro automobily. V roce 2011 zde pracovalo 1 257 zaměstnanců a s celkovým objemem 1,5 miliardy vyrobených automobilových zámků si společnost udržuje vedoucí postavení na světovém trhu. Dalším zástupcem elektrotechnického průmyslu je firma Panasonic Automotive Systems Czech, s.r.o., jenž se zabývá výrobou autorádií, kterých jsou zde během jednoho roku vyrobeny téměř 2 miliony. Výrobní závod je situován v průmyslové zóně Staré Čivice. Petrochemická firma PARAMO, a.s. zaměstnávala v roce 2011 více než 450 a ačkoliv se řadí mezi přední výrobce olejů, je z důvodu každoročního poklesu

poptávky nucena počty zaměstnanců snižovat. Akciová společnost Chládek a Tintěra s 439 zaměstnanci uzavírá desítku největších zaměstnavatelů v Pardubicích. Firma byla založena v roce 1994 a zabývá se výstavbou a rekonstrukcí kolejí, mostů, silnic a vodovodů.

Shrneme-li stručně vývoj za posledních 25 let, došlo v Pardubicích k poklesu počtu pracovníků v tradičních chemických firmách, jako jsou Synthesia a.s., Explosia a.s. a PARAMO a.s. Oproti tomu se zde úspěšně prosadily zahraniční firmy (FOXCONN CZ s.r.o., KIEKERT-CS, s.r.o. a Panasonic Automotive Systems Czech, s.r.o.), které si zde vytvořily sídlo v rámci ČR a patří v současnosti mezi největší zaměstnavatele nejen v rámci města, ale i celého Pardubického kraje. Nejen v Hradci Králové, ale i v Pardubicích došlo k nárůstu počtu pracovníků v terciéru, přičemž mezi ty nejvýznamnější patří Univerzita Pardubice s 1 133 zaměstnanci a dále Statutární město Pardubice s celkovým počtem 664 zaměstnanců.

6 ANALÝZA VÝVOJE POČTU OBYVATEL VE SLEDOVANÝCH MĚSTECH

6.1 Vývoj počtu obyvatel

Během vývoje počtu obyvatel v letech 1869 až 2011 nedocházelo u obou měst k žádným výrazným výkyvům. Téměř po celé sledované období počet obyvatel pozvolně rostl. K poklesu překvapivě nedošlo ani v období první a druhé světové války v porovnání s předchozím sčítacím rokem. Na neustálém zvyšování počtu obyvatel měl největší vliv vyšší přirozený přírůstek, dále bytová výstavba a vznik nových průmyslových podniků v průběhu minulého století, jež zapříčinily příchod obyvatelstva do měst.

Tab. 5: Vývoj počtu obyvatel v Hradci Králové a v Pardubicích v letech 1869–2011

rok	Hradec Králové	Pardubice	rozdíl
1869	18 884	13 231	5 653
1880	24 230	16 281	7 949
1890	25 236	18 724	6 512
1900	29 310	25 214	4 096
1910	35 675	32 024	3 651
1921	39 151	36 642	2 509
1930	50 137	42 220	7 917
1950	57 118	50 211	6 907
1961	66 608	65 240	1 368
1970	80 463	79 206	1 257
1980	96 145	92 486	3 659
1991	99 917	94 610	5 307
2001	97 155	90 889	6 266
2011	94 314	90 767	3 547

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s.

ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Při pohledu na tabulku 5 můžeme vidět, že již při prvním moderním sčítání v roce 1869 měl Hradec Králové se svými více téměř 19 tisíci obyvateli před Pardubicemi velký náskok, který činil více než 5,5 tisíce obyvatel. Rozdíl se v prvním

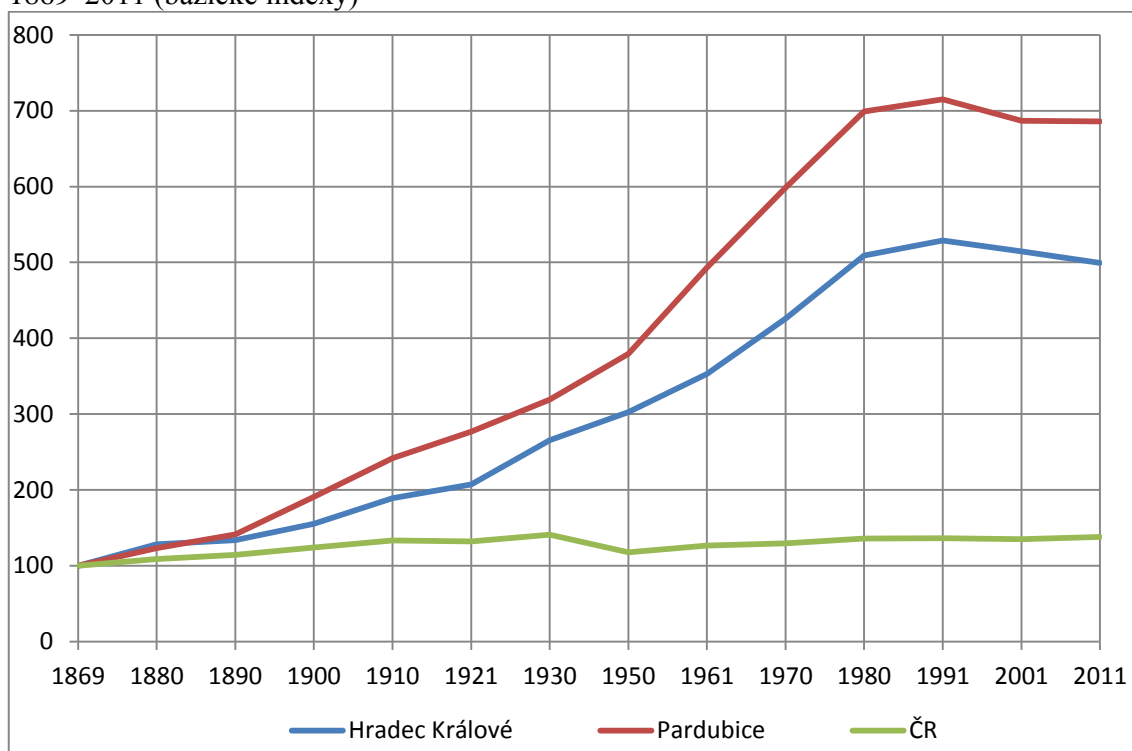
desetiletí zvyšoval. Poté dochází až do roku 1921 ke snižování rozdílu, jelikož Pardubice těžily ze svého výhodného postavení v rámci železniční sítě a také vzniku řady průmyslových podniků, díky nimž přicházeli lidé do města za prací. Na přelomu 19. a 20. století patřily Pardubice také k městům s největším přirozeným přírůstkem. K divergenci počtu obyvatel mezi oběma městy došlo v letech 1930 a 1950. V tomto období probíhala v Hradci Králové rozsáhlá výstavba, jež dodala městu novou podobu a podnítila zvýšený příliv obyvatelstva do města.

Téměř po celé sledované období docházelo u obou měst k pozvolnému nárůstu počtu obyvatel. K tomu nejvyššímu v absolutních hodnotách došlo v Hradci Králové mezi lety 1970 a 1980 a to o téměř 16 tisíc až na hodnotu 96 145 obyvatel. Důvodem byla pronatalitní politika v 70. letech tehdejší vládní garnitury. V Hradci Králové došlo průběhu těchto let ještě k integraci obcí Plácky, Plačice, Plotiště nad Labem, Pouchov a Svobodné Dvory a později se k nim připojily obce Březhrad, Malšova Lhota, Roudnička, Rusek, Slatina, Slezské Předměstí, Svinary, Svobodné Dvory, Třebeš a Věkoše. Oproti tomu v Pardubicích došlo k největšímu růstu počtu obyvatel dříve a to mezi cenzy uskutečněnými v letech 1950 a 1961, kdy byl zaznamenán nárůst o více než 15 tisíc. Hlavním důvodem byl rozvoj průmyslu po druhé světové válce a s tím spojený příliv obyvatel do města.

Teprve v průběhu 90. let došlo u obou měst k poklesu počtu obyvatel. Tento trend nastal v celé České republice po roce 1989 (mezním rokem je uváděn především rok 1994), kdy došlo k dynamickým proměnám demografického chování. Ženy začaly odkládat rození dětí do vyššího věku a upřednostňovat např. vyšší vzdělání, možnost cestování. Populačně nejsilnějším rokem byl pro obě města rok 1991, ve kterém měly Pardubice téměř 95 tisíc obyvatel, a Hradec Králové se dokonce těsně přiblížil k hranici 100 tisíc obyvatel. Od populačně nejsilnějšího roku (1991) má vývoj počtu obyvatel v obou městech sestupný charakter.

Tabulka 5 nám přehledně dokládá skutečnost, že Pardubice v žádném sčítacím období nepředstihly Hradec Králové. Jedním z hlavních důvodů bylo jistě to, že zatímco Hradec Králové byl téměř po celé sledované období krajským městem, Pardubice byly většinou v podřízenosti a bytová výstavba byla směřována zejména do větších, krajských, center. K nejtěsnějšímu přiblížení došlo v roce 1961, kdy rozdíl mezi oběma městy byl 1 368 obyvatel. Naopak největší rozdíl mezi oběma městy byl v letech 1880, který činil 7 949 obyvatel a dále v roce 1930, ve kterém byl rozdíl 7 917 obyvatel. Při posledních sčítání v roce 2011 byl rozdíl v počtu obyvatel mezi oběma městy 3 547.

Obr. 2: Vývoj počtu obyvatel v Hradci Králové, Pardubicích a České republice v letech 1869–2011 (bazické indexy)

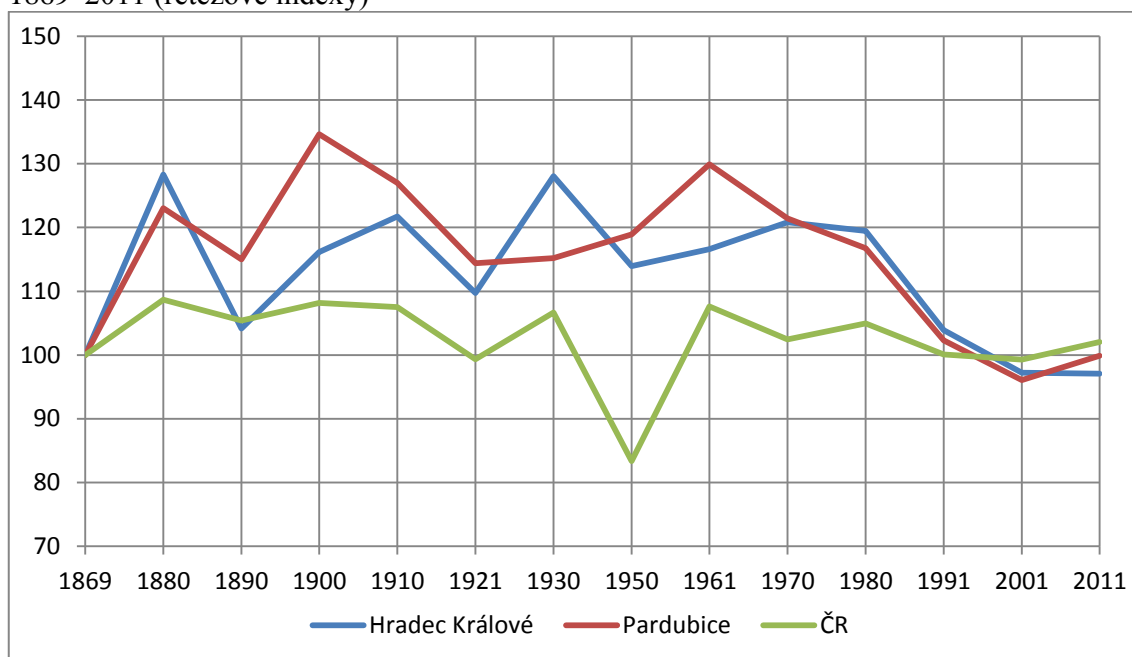

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s. ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

Bazické indexy slouží k hodnocení nárůstu či úbytku počtu obyvatel mezi posledním a první sčítacím obdobím. Na obrázku 2 vidíme, že v Pardubicích docházelo v každém sledovaném období k většímu relativnímu nárůstu počtu obyvatel (s výjimkou roku 1880) než v sousedním Hradci Králové. Dále nám graf ukazuje, že v populačně nejsilnějším roce (rok 1991) se počet obyvatel v Hradci Králové zvýšil 5krát v porovnání s prvním sčítacím rokem. V Pardubicích byl nejvyšší relativní nárůst počtu obyvatel ve stejném roce a to dokonce 7krát v porovnání s rokem 1869. Podíváme-li se na porovnání s ČR, jejíž vývoj představuje konstantní linii s pouze menšími výkyvy, vidíme, že silný vzestup počtu obyvatel u obou měst se od ČR zcela odlišuje. Po roce 1991 dochází u obou měst k poklesu počtu obyvatel, což je způsobeno stěhováním obyvatelstva do klidnějších částí za hranice města.

Obr. 3: Vývoj počtu obyvatel v Hradci Králové, Pardubicích a České republice v letech 1869–2011 (řetězové indexy)

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s. ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

Naproti tomu řetězové indexy charakterizují relativní nárůst či úbytek obyvatel ve srovnání s předchozím sčítacím rokem. První výraznější nárůst zaznamenal Hradec Králové mezi cenzy 1869 a 1880, kdy došlo k rozšiřování hranic města z důvodu výstavby nových podniků, které se již nevešly do stísněných prostor tehdejší pevnosti. Tento nárůst byl vyšší než v Pardubicích, ve kterých výstavba průmyslovým podniků začala o několik let později, což nám dokazuje prudké stoupání křivky v následujícím desetiletí. Mezi lety 1921 a 1950 vykazují křivky Hradce Králové a ČR podobný trend vývoje, vzestup mezi lety 1921 a 1930 a následný prudký pokles až do roku 1950. Oproti tomu křivka řetězového indexu Pardubic v těchto letech mírně stoupá. Od roku 1980 dochází u obou měst k prudkému poklesu křivky, která se od roku 1991 dostává pod hodnotu 100 %, čímž dochází k úbytku počtu obyvatel. Tento stav trvá až do roku 2001. Následně dochází v Pardubicích k mírnému nárůstu, v Hradci Králové křivka stagnuje.

K prudkému poklesu křivek měst Hradce Králové a Pardubic od roku 1981 došlo v důsledku neustálého snižování počtu narozených dětí, jak dokládá tabulka 6. Nejméně dětí se v obou městech narodilo v období 1991–2000 a příčinou bylo již dříve uvedené odkládání rození dětí do vyššího věku. Nejhlubší propady v počtu narozených dětí jsou

u obou měst zaznamenány v druhé polovině 90. let a v první polovině prvního desetiletí 21. století. V posledním intercenzálním období došlo v Hradci Králové k dalšímu poklesu počtu narozených dětí, v Pardubicích byl naopak zaznamenán mírný nárůst.

Tab. 6: Počet narozených v Hradci Králové a v Pardubicích

město	Počet narozených v období			
	1971–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2010
Hradec Králové	14 363	12 090	9 226	9 137
Pardubice	14 226	11 523	8 603	8 654

Zdroj: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR.

vlastní zpracování

Ačkoliv počet obyvatel v obou městech až do roku 1991 rostl, hlavní příčinou nebyl přirozený přírůstek, nýbrž přírůstek migrační. Mezi cenzy 1971 a 1980 činil v Pardubicích 8,5 tisíc, v Hradci Králové dokonce necelých 11 tisíc obyvatel. V následujícím období migrační přírůstek u obou měst prudce klesal, v Hradci Králové dosáhl třetinového stavu, v Pardubicích byla situace ještě horší, migrační přírůstek klesl o téměř 90 % oproti stavu v předešlém intercenzálním období. K tomuto stavu došlo především proto, že v těchto letech se začínal projevovat proces stěhování obyvatelstva na venkov. K jeho prohloubení došlo v 90. letech, kdy se v obou městech začal pohybovat v záporných hodnotách i přirozený přírůstek a docházelo tedy k celkovému úbytku počtu obyvatel. Ačkoliv mezi lety 2001 a 2011 vykazovala obě města stále negativní celkový přírůstek, v Pardubicích byl oproti předchozímu období už jen téměř šestinový. V Hradci Králové došlo k mírnému snížení přirozeného úbytku, avšak prudké zvýšení migračního úbytku zapříčinilo, že celkový úbytek během těchto let činil téměř 3 tisíce obyvatel.

Tab. 7: Přirozený a migrační přírůstek v Hradci Králové a v Pardubicích

období	Hradec Králové			Pardubice		
	přirozený přírůstek	migrační přírůstek	celkový přírůstek	přirozený přírůstek	migrační přírůstek	celkový přírůstek
1971–1980	5 582	10 996	16 548	6 349	8 604	14 953
1981–1990	1 773	3 228	5 001	2 161	969	3 130
1991–2000	-316	-1 512	-1 828	-1 254	-1 640	-2 894
2001–2011	-276	-2 692	-2 968	-215	-312	-527

Zdroj: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR.

vlastní zpracování

6.2 Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové

Hradec Králové je rozdělen na 19 místních částí, z nichž některé se podstatně liší nejen svou rozlohou, ale i počtem obyvatel.

Tab. 8: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové v letech 1869-2011

Část	1869	1890	1910	1930	1950	1970	1991	2011	Bazický index 2011
Březhrad	311	354	465	541	558	657	802	1 021	328,3
Hradec Králové	6 062	8 469	11 971	18 039	21 464	25 350	31 622	26 119	430,9
Kukleny	1 503	2 852	3 443	4 486	4 093	3 371	2 505	2 848	189,5
Malšova Lhota	261	283	347	507	501	582	518	813	311,5
Malšovice	640	934	1 400	1 519	1 631	2 535	2 585	2 658	415,3
Nový Hradec Králové	2 235	2 580	3 218	4 572	4 690	7 359	22 360	23 851	1 067,2
Piletice	189	198	236	209	138	126	171	201	106,3
Plácky	314	391	536	1 114	968	1 182	1 123	1 183	376,8
Plačice	517	618	679	688	500	691	738	736	142,4
Plotiště nad Labem	1 541	1 839	2 336	2 539	2 780	2 150	1 812	2 029	131,7
Pouchov	771	935	1 232	1 790	1 605	1 431	1 890	2 070	268,5
Pražské Předměstí	754	1 527	4 618	6 925	10 147	14 026	15 324	13 082	1 735,0
Roudnička	177	220	309	307	243	258	357	811	458,2
Rusek	385	382	364	418	374	356	308	396	102,9
Slatina	591	527	536	544	487	478	652	797	134,9
Slezské Předměstí	554	584	798	1 978	2 784	16 335	11 531	9 793	1 767,7
Svinary	513	453	453	469	391	465	641	1 030	200,8
Svobodné Dvory	1 217	1 676	2 231	2 758	2 244	1 930	2 230	2 291	188,2
Věkoše	349	414	503	734	1 520	1 181	2 748	2 585	740,7
Celkem	18 884	25 236	35 675	50 137	57 118	80 463	99 917	94 314	499,4

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s. ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

Již při prvním moderním sčítání v roce 1869 se centrální část Hradce Králové se svými 6 062 obyvateli se zařadila mezi nejpočetnější. V roce 1991 dosáhla nejvyššího počtu obyvatel ze všech místních částí a to 31 622. Prvenství si udržuje od prvního do posledního cenzu a zároveň nejlépe ze všech místních částí reflektuje vývoj počtu obyvatel v celém Hradci Králové – pozvolný nárůst mezi jednotlivými cenzy, nejvyššího počtu obyvatel bylo dosaženo v roce 1991 a od tohoto cenzu se počet obyvatel neustále snižuje.

Na druhé místo z hlediska počtu obyvatel můžeme zařadit Nový Hradec Králové, který se nachází v jihovýchodní části města a jedná se o místní část Hradce Králové s největší rozlohou. Rozšiřování této části města díky nové výstavbě způsobilo velký nárůst počtu obyvatel mezi cenzy 1970 a 1990, kdy z původních 7 359 obyvatel v roce 1970 dosáhla celkového počtu 22 360 obyvatel v roce 1991 a tím předstihla do té doby početnější Pražské Předměstí. V dalších letech pokračoval již jen mírný nárůst až na celkových 23 851 obyvatel v roce 2011.

Pražské Předměstí je třetí nejpočetnější místní částí Hradce Králové a nachází se v západní části města, v těsné blízkosti centra. Při prvním sčítání počet obyvatel činil pouhých 754. Nárůst během dalších cenzů probíhal pozvolně, v roce 1950 tato městská část překročila hranici 10 tisíc obyvatel a v roce 1991 měla již 15 324 obyvatel. I zde došlo v následujících letech k poklesu počtu obyvatel a při posledním sčítání v roce 2011 jich měla tato část 13 082.

Absolutní nárůst počtu obyvatel ve Slezském předměstí během 50. a 60. let, kdy stoupl až na celkových 16 335, je spjat s novou výstavbou bytových domů, která v tomto období proběhla. Mezi nejpočetnější místní část města podle posledního cenzu patří Hradec Králové, Nový Hradec Králové a Pražské Předměstí. Naopak mezi místní částí s nejmenším počtem obyvatel můžeme zařadit Piletice, které v roce 2011 měli 201 obyvatel, dále Rusek s 396 obyvateli a následují Plačice se 736 obyvateli. Místní částí s absolutně nejnižším počtem obyvatel byla v roce 1869 Roudnička. Tento rok zde bylo sečteno 177 obyvatel.

Poslední sloupec nám dokládá fakt, že žádná místní část neměla v posledním sčítání méně obyvatel než při prvním v roce 1869. Nejmenší nárůst počtu obyvatel je zaznamenán u místní části Rusek, který činí pouhá 3 % a následuje místní část Piletice s nárůstem 6 %. Oproti tomu na Slezském Předměstí se počet v roce 2011 zvýšil více než 17krát a Nový Hradec Králové více než 10krát v porovnání s prvním cenzem.

6.3 Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic

Město Pardubice je rozděleno na 27 místních částí, z nichž 4 byly sloučeny na jednu centrální část názvem Pardubice – střed, jak je již uvedeno v metodice práce.

Tab. 9: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic v letech 1869-2011

Část	1869	1890	1910	1930	1950	1970	1991	2011	Bazický index 2011
Cihelna	179	208	280	334	276	295	1 496	2 179	1217,3
Černá za Bory	165	194	194	288	359	418	1 070	953	577,6
Doubravice	130	182	163	192	822	321	264	261	200,8
Dražkovice	379	416	535	380	343	398	546	511	134,8
Drozdice	137	129	112	135	98	77	76	92	67,2
Hostovice	306	383	382	360	283	259	203	276	90,2
Lány na Důlku	409	459	577	575	437	410	333	360	88,0
Mnětice	384	404	431	416	345	347	332	368	95,8
Nemošice	323	548	821	961	1 171	1 105	917	1 121	347,1
Nové Jesenčany	43	43	1 050	1 017	831	730	518	576	1339,5
Ohrazenice	107	142	255	267	232	1 754	1 945	2 013	1881,3
Opočinec	214	252	275	281	296	270	188	224	104,7
Pardubice–střed	8 197	12 367	20 419	28 846	35 463	62 323	46 445	41 818	510,2
Pardubičky	196	234	840	1 371	1 643	1 431	1 679	1 812	924,5
Polabiny	.	.	.	.	.	.	18 226	17 170	
Popkovice	187	247	561	593	707	561	421	428	228,9
Rosice	340	578	1 581	2 093	2 199	1 669	1 831	2 191	644,4
Semtín	.	.	.	.	.	87	2	49	
Staré Čívce	585	632	771	847	808	823	830	1 090	186,3
Staročernsko	68	108	81	92	77	77	47	136	200,0
Studánka	147	214	380	659	1 143	2 159	13 142	11 635	7915,0
Svítkov	412	576	1 851	2 044	2 212	3 146	2 600	3 672	891,3
Trnová	250	345	400	409	425	495	1 463	1 789	715,6
Žižín	73	63	65	60	41	51	36	43	58,9
Celkem	13 231	18 724	32 024	42 220	50 211	79 206	94 610	90 767	686,0

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s. ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

Nejpočetnější místní částí je centrální část Pardubice-střed, kde počet obyvatel z původních 8 197 v roce 1869 stoupal až do roku 1991, kde dosáhl svého maxima 46 445 obyvatel. Od tohoto roku se počet obyvatel neustále snižuje a při posledním sčítání v roce 2011 činil 41 818 obyvatel.

Druhou nejpočetnější místní částí jsou Polabiny, které jsou situovány v severozápadní části města, na pravém břehu řeky Labe, a které jsou v současnosti se svými 17 170 obyvateli největším pardubickým sídlištěm. V intercenzálním období 1991–2001 zde došlo k úbytku počtu obyvatel o více než 1 tisíc.

V pořadí třetí částí s největším počtem obyvatel je Studánka, která se nachází ve východní části města. V roce 1869 měla tato část pouhých 147 obyvatel, v průběhu 20. století probíhal pozvolný nárůst, avšak skok nastal v 80. letech v souvislosti s vybudováním jednoho z největších pardubických sídlišť Dubina.

Mezi nejméně početné části města se řadí Žižín a Semtín. Obě tyto části však zaznamenaly v průběhu 90. let nárůst v důsledku stěhování lidí do klidnějších okrajových částí měst a do centra zpravidla dojíždí za prací.

K nejvyššímu nárůstu počtu obyvatel došlo v místní části Studánka (o 7815 %), následují Ohrazenice s 1881,3 % oproti roku 1869. Oproti Hradci Králové, ve kterém žádná místní část nezaznamenala úbytek počtu obyvatel v porovnání s rokem 1869, zde k tomuto došlo u pěti místních částí, přičemž k největšímu poklesu došlo v místní části Žižín (41,1 %), jenž v roce 1869 vykazovala téměř dvojnásobek počtu obyvatel oproti dnešnímu stavu.

7 SČÍTÁNÍ 2011: HLAVNÍ ROZDÍLY V CHARAKTERISTIKÁCH OBYVATELSTVA, BYTOVÉHO A DOMOVNÍHO FONDU MEZI HRADCEM KRÁLOVÉ A PARDUBICEMI

7.1 Struktura obyvatelstva

Struktura obyvatelstva patří mezi nejvýznamnější charakteristiky demografické statistiky. Můžeme ji členit do třech následujících skupin a jednotlivých ukazatelů:

Biologické znaky – pohlaví, věk, lidská rasa

Kulturní znaky – etnická příbuznost, národnost, jazyk, religiozita, vzdělání

Ekonomické a společenské znaky – ekonomická aktivita, povolání a zaměstnání, příslušnost k hospodářským oborům a odvětvím

Do této práce jsem vybrala strukturu obyvatelstva podle věku, pohlaví, dosaženého vzdělání, ekonomické aktivity a příslušnosti k sektorům národního hospodářství. Dále jsem se zabývala podílem rodáků na celkovém počtu obyvatel.

7.1.1 Struktura obyvatelstva podle věku a pohlaví

Při hodnocení struktury obyvatelstva podle věkových skupin dojdeme k následujícím zjištěním. Podíl osob v předproduktivním věku, tedy ve věku 0–14 let, je u obou měst téměř stejný, naopak vyšší zastoupení počtu osob v poproduktivním věku (65 a více let) má Hradec Králové a to o 1,2 procentního bodu více než Pardubice. Tuto skutečnost nám dokazuje i ukazatel index stáří, jenž u Hradce Králové činí 152, kdy na 100 osob v předproduktivním věku připadá 152 osob ve věku poproduktivním. Pokud tento ukazatel porovnáme s celou ČR, dojdeme ke zjištění, že obě města mají výraznější zastoupení osob v poproduktivním věku. Pardubice mají ve srovnání s hodnotami za celou ČR téměř srovnatelné zastoupení osob v produktivním věku, naopak u Hradce Králové je tato hodnota o 1,4 procentního bodu nižší. Oproti tomu mají obě města nízký podíl dětské složky a to nejen oproti ČR, ale i oproti ostatním stotisícovým městům.

Tab. 10: Struktura obyvatelstva podle věku v Hradci Králové, Pardubicích a ČR (k 26.3.2011)

město	počet obyvatel	věková skupina						index stáří
		0–14		15–64		65 a více		
		počet	%	počet	%	počet	%	
Hradec Králové	93 967	11 903	12,7	63 976	68,1	18 088	19,2	152,0
Pardubice	90 279	11 351	12,6	62 720	69,5	16 208	18,0	142,8
ČR	10 400 933	1 488 928	14,3	7 267 169	69,9	1 644 836	15,8	110,5

Zdroj: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Následující tabulka nám ukazuje strukturu obyvatelstva podle pohlaví v obou městech v porovnání s ČR. Dalším ukazatel je index feminity, který udává počet žen připadajících na 1 000 mužů. Výsledek se uvádí v promile (Koschin, 2005). V Hradci Králové i v Pardubicích žije více žen než mužů, u prvně zmiňovaného města je však podíl výraznější, index feminity zde v roce 2011 dosahoval 1082,9 ‰. Pardubice se více blíží k hodnotám, které představuje celá ČR (1042,5 ‰), rozdíl mezi indexy feminity zde činí pouhých 4,6 ‰.

Tab. 11: Struktura obyvatelstva podle pohlaví v Hradci Králové, Pardubicích a ČR (k 26.3.2011)

město	počet obyvatel	muži		ženy		index feminity (‰)
		počet	%	počet	%	
Hradec Králové	94 314	45 280	48,0	49 034	52,0	1082,9
Pardubice	90 767	44 540	49,1	46 227	50,9	1037,9
ČR	10 436 560	5 109 766	49,0	5 326 794	51,0	1042,5

Zdroj: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

7.1.2 Struktura obyvatelstva podle vzdělání

Trendem posledních desetiletí jsou určité změny ve vzdělanostní struktuře. Dochází k nárůstu počtu vysokoškolsky vzdělaných a razantnímu snížení počtu osob se základním vzděláním. Středoškolské vzdělání s maturitou je již společností bráno jako určitý základ.

V tabulce 12 můžeme vidět počet obyvatel starších 15 let podle dosaženého vzdělání. V Pardubicích je vyšší počet obyvatel se základním či středoškolským vzděláním bez maturity. Naopak počet vysokoškolsky vzdělaných je více v Hradci Králové. Tyto výsledky se opírají o fakt, že mezi největší zaměstnavatele v Pardubicích

patří průmyslové podniky, kde je potřeba kvalifikované síly, často jsou zde tedy zaměstnání lidé se středoškolským vzděláním, na nižších pozicích i se vzděláním základním. Naproti tomu v Hradci Králové patří mezi největší zaměstnavatele podniky patřící do terciéru, zaměstnávající spíše osoby se středním vzděláním s maturitou či vysokoškolským. Komparací podílu vysokoškolsky vzdělaných osob v Hradci Králové a v Pardubicích s ostatními stotisícovými městy zjistíme, že se Hradec Králové řadí na druhé místo, po Olomouci, která v tomto ohledu vyniká, zatímco Pardubice se řadí mezi střed.

Tab. 12: Struktura obyvatelstva ve věku 15 a více let podle vzdělání ve městech Hradec Králové a Pardubice v porovnání s ČR (k 26.3.2011)

město	Dosažené vzdělání									
	ZŠ		SŠ bez maturity		SŠ s maturitou		VŠ		min. SŠ s maturitou	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
Hradec Králové	10 598	13,6	21 550	27,6	30 948	39,7	14 950	19,2	45 898	58,9
Pardubice	10 744	14,3	23 805	31,7	28 445	37,8	12 186	16,2	40 631	54,0
ČR		19,0		34,8		32,9		13,2		46,1

Vysvětlivky: ZŠ – základní vzdělání, SŠ – středoškolské vzdělání bez maturity, SŠ s mat. – středoškolské vzdělání s maturitou, VŠ – vysokoškolské vzdělání, min. SŠ s maturitou – středoškolské vzdělání s maturitou + vysokoškolské vzdělání

Zdroj: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

V porovnání s ČR se dá konstatovat, že jsou na tom obě města z hlediska vzdělanosti lépe. Podíl osob se základním vzděláním je přibližně o 5 procentních bodů nižší než je celorepublikový průměr. Porovnáme-li podíl obyvatelstva s minimálně středoškolským vzděláním s maturitou nad celorepublikový průměr, vystupuje především Hradec Králové, kde podíl takto vzdělaného obyvatelstva činí 58,9 %. Vysoký podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva v Hradci Králové je bezesporu také dán tím, že zde kromě Univerzity Hradec Králové, na které v roce 2011 studovalo 9 159 studentů, sídlí také Lékařská fakulta v Hradci Králové s celkovým počtem 1 804 studentů a dále Farmaceutická fakulta v Hradci Králové, kterou v roce 2011 studovalo 1 620 studentů. Obě tyto fakulty spadají pod Univerzitu Karlovu v Praze. Celkový počet studentů v Hradci Králové tak činil 12 583, což je 13 % celkového počtu obyvatel. Z celkového počtu jich 8 917 studovalo prezenčně. V porovnání v ČR má vyšší zastoupení vysokoškolsky vzdělaných také město Pardubice. Zde sídlí Univerzita Pardubice, na které v roce 2011 studovalo 10 754 studentů, z toho jich 8 627 studuje v prezenční formě (MŠMT, 2015).

7.1.3 Struktura obyvatelstva podle ekonomické aktivity

Za ekonomicky aktivní považujeme osoby zaměstnané či samostatně výdělečně činné, pracující důchodce, pracující studenty, ženy na mateřské dovolené, vojáky, osoby ve výkonu trestu nebo nezaměstnané. Mezi ekonomicky neaktivní se řadí nepracující důchodci, studenti, učni a žáci a dále děti v předškolním věku (Toušek a kol., 2008).

V tabulce 13 vidíme, že míra nezaměstnanosti je u Hradce Králové i Pardubic stejná, dosahuje hodnoty 7,3 %. Pozitivním jevem je, že oproti celorepublikovému průměru, který činí 8,6 %, vykazují obě města nižší míru nezaměstnanosti.

Tab. 13: Struktura obyvatelstva podle ekonomické aktivity ve městech Hradec Králové a Pardubice (k 26.3.2011)

město	ekonomicky aktivní			ekonomicky neaktivní
	zaměstnaní	nezaměstnaní		
		počet	MN (%)	
Hradec Králové	42 829	3 359	7,3	43 480
Pardubice	42 497	3 326	7,3	40 278

Vysvětlivky: MN – míra nezaměstnanosti neboli podíl nezaměstnaných k pracovní síle

Zdroj: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Po roce 1989 nastala v ČR změna odvětvové struktury v jednotlivých hospodářských sektorech, kdy došlo k poklesu zaměstnaných v primárním a sekundárním sektoru a naopak došlo k výraznému přesunu pracovních sil do terciéru.

Tabulka 14 nám přehledně ukazuje hodnoty, které se vážou k zaměstnanému obyvatelstvu, jež má obvyklý pobyt v Hradci Králové nebo v Pardubicích. Z uvedených hodnot vidíme, že nejvíce obyvatel obou měst pracovalo v sektoru terciárním. Zaměstnaných, jež mají obvyklý pobyt v Hradci Králové, pracovalo v tomto sektoru 28 tisíc, což je v relativním vyjádření téměř 73 %. V druhém sektoru pracovalo necelých 26 % všech zaměstnaných. Oproti tomu zaměstnaných s obvyklým pobytem v Pardubicích pracovalo v terciárním sektoru o téměř 8 procentních bodů méně, v absolutním vyjádření se jednalo o 25 tisíc zaměstnaných. V sekundéru dosahoval podíl 35 %, což je o téměř 10 procentních bodů více než u obyvatelstva s obvyklým pobytem v Hradci Králové.

Tab. 14: Zaměstnané obyvatelstvo v jednotlivých sektorech národního hospodářství ve městech Hradec Králové a Pardubice v porovnání s ČR (k 26.3.2011)

sektor - odvětví	Hradec Králové		Pardubice		ČR
	počet	%	počet	%	%
I. sektor	482	1,2	268	0,7	3,1
II. sektor	10 004	25,9	13 407	34,7	36,2
průmysl	7 405	19,2	11 097	28,7	28,5
stavebnictví	2 599	6,7	2 310	6,0	7,7
III. sektor	28 093	72,8	24 963	64,6	60,7
obchod	5 053	13,1	4 432	11,5	11,5
doprava a spoje	1 922	5,0	2 197	5,7	6,3
služby pro podniky	3 852	10,0	3 664	9,5	8,8
veřejná správa	3 046	7,9	3 149	8,2	6,6
vzdělávání	3 373	8,7	2 769	7,2	6,8
zdravotnictví	4 702	12,2	2 663	6,9	7,3
ostatní odvětví	6 145	15,9	6 089	15,8	13,4
nezjištěno	4 250		3 859		
celkem	42 829	100,0	42 497	100,0	100,0

Zdroj: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Celkový počet obsazených pracovních míst byl v roce 2011 v Hradci Králové 63 633. V Pardubicích bylo v tomto roce o pět tisíc obsazených pracovních míst méně. Z hlediska vyjížděky za prací z města dosahuje příznivějších hodnot Hradec Králové. Osob, které vyjízděli za prací z tohoto města, bylo 7 tisíc. Oproti tomu z Pardubic vyjízdělo o dva tisíce osob více.

Tab. 15: Obsazená pracovní místa v Hradci Králové a v Pardubicích (k 26.3.2011)

město	Zaměstnaní s obvyklým pobytem ve městě	Vyjíždějící za prací z města	Dojíždějící za prací do města	Obsazená pracovní místa
Hradec Králové	37 397	7 055	26 236	63 633
Pardubice	35 316	9 047	23 172	58 488

Zdroj: Objektivizovaná data PřF UP v Olomouci, katedra geografie

vlastní zpracování

Podíváme-li se na tabulku 16, jež obsahuje hodnoty vlastní struktury obou měst, zjistíme, že v primárním sektoru, jenž zahrnuje zemědělství a lesnictví, pracovalo v roce

2011 v Hradci Králové 781 pracovníků. V Pardubicích tato hodnota byla o více než polovinu nižší.

Tradiční průmyslová výroba v Pardubicích zaměstnávala celkem 16 533 pracovníků, což je v relativním měřítku 28,3 %, tedy o téměř 10 procentních bodů více než v Hradci Králové, kde bylo zaměstnáno 11 954 pracovníků (18,8 %). Nejvyšší počet zaměstnaných mají obě města v sektoru terciárním. Podíl zaměstnaných v tomto sektoru v Hradci Králové tvořil téměř tři čtvrtiny. V Pardubicích byl podíl zaměstnaných v tomto sektoru podstatně nižší, činil necelé dvě třetiny.

Tab. 16: Počet pracujících v jednotlivých sektorech národního hospodářství ve městech Hradec Králové a Pardubice (k 26.3.2011)

sektor	Hradec Králové		Pardubice	
	počet	%	počet	%
I. sektor	781	1,2	303	0,5
II. sektor	17 078	26,8	20 474	35,0
průmysl	11 954	18,8	16 533	28,3
stavebnictví	5 124	8,1	3 941	6,7
III. sektor	45 774	71,9	37 711	64,5

Zdroj: Objektivizovaná data PřF UP v Olomouci, katedra geografie

vlastní zpracování

7.1.4 Obyvatelstvo narozené v obci trvalého bydliště

Rodákem se rozumí osoba, která má v době provádění sčítání obvyklé bydliště v obci shodné s bydlištěm narození.

V tabulce 17 můžeme vidět, že nejvyšší podíl rodáků je v místní části Malšova Lhota (61,9 %), následuje část Plačice s podílem 60,6 % a Rusek 59,3 %. Naopak nejnižší podíl rodáků je v místní části Slezské Předměstí 44,6 %, následované místními částmi Březhrad (46,1 %) a Hradec Králové s podílem rodáků 46,7 %.

Tab. 17: Podíl rodáků v místních částech města Hradec Králové (k 26.3.2011)

místní část	počet obyvatel	počet rodáků	podíl rodáků [%]
Březhrad	1 021	471	46,1
Hradec Králové	14 077	6 573	46,7
Kukleny	2 848	1 404	49,3
Malšova Lhota	813	503	61,9
Malšovice	2 658	1 414	53,2
Moravské Předměstí	5 350	2 506	46,8
Nový Hradec Králové	23 851	11 299	47,4
Piletice	201	115	57,2
Plácky	1 183	655	55,4
Plačice	736	446	60,6
Plotiště nad Labem	2 029	1 121	55,2
Pouchov	2 070	1 106	53,4
Pražské Předměstí	13 082	6 259	47,8
Roudnička	811	435	53,6
Rusek	396	235	59,3
Slatina	797	441	55,3
Slezské Předměstí	9 793	4 363	44,6
Svinary	1 030	608	59,0
Svobodné Dvory	2 291	1 304	56,9
Třebeš	6 692	3 231	48,3
Věkoše	2 585	1 284	49,7

Zdroj: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Při porovnání s tabulkou 18, kde jsou uvedena data za Pardubice, zjistíme, že mezi částmi s nejvyšším podílem rodáků patří Mnětice (66,8 %), kde oproti hradecké místní části Malšova Lhota je podíl téměř o 5 % vyšší. Následují místní části Nemošice 66,3 % a Drozdice 65,2 %. Nejnižší resp. nulový podíl rodáků byl zaznamenán v průmyslové části Semtín, nízký podíl byl zaznamenán v Polabinách (41,7 %) a Ohrazenicích (45,6 %).

Tab. 18: Podíl rodáků v místních částech města Pardubice (k 26.3.2011)

Místní část	Počet obyvatel	Počet rodáků	Podíl rodáků [%]
Cihelna	2 179	1 054	48,4
Černá za Bory	953	544	57,1
Doubravice	261	149	57,1
Dražkovice	511	257	50,3
Drozdice	92	60	65,2
Hostovice	276	143	51,8
Lány na Důlku	360	205	56,9
Mnětice	368	246	66,8
Nemošice	1 121	743	66,3
Nové Jesenčany	576	363	63,0
Ohrazenice	2 013	917	45,6
Opočíněk	224	131	58,5
Pardubice–střed	41 818	19 090	45,7
Pardubičky	1 812	968	53,4
Polabiny	17 170	7 158	41,7
Popkovice	428	256	59,8
Rosice	2 191	1 311	59,8
Semtín	49		0,0
Staré Čívce	1 090	621	57,0
Staročernsko	136	78	57,4
Studánka	11 635	5 582	48,0
Svítkov	3 672	2 221	60,5
Trnová	1 789	934	52,2
Žižín	43	28	65,1

Zdroj: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

7.2 Bytový a domovní fond

První sčítání bytů a domů bylo na našem území provedeno již v roce 1921, ovšem pouze ve vybraných městech a aglomeracích, které měly více než 20 tisíc obyvatel. Celkem jich bylo 28. První celoplošné sčítání bytů a domů proběhlo v roce 1950, data však nebyla vzájemně propojena s údaji za obyvatelstvo. K tomu došlo až při dalším sčítání v roce 1961 a v tomto pojetí přetrvává dodnes.

Tab. 19: Podíl obydlých a neobydlých bytů v Hradci Králové a v Pardubicích (k 26.3.2011)

město	byty celkem	obydlé byty		neobydlé byty	
		počet	%	počet	%
Hradec Králové	43 421	39 744	91,5	3 677	8,5
Pardubice	41 576	38 414	92,4	3 162	7,6
Liberec	46 683	42 679	91,4	4 004	8,6
Olomouc	46 680	43 070	92,3	3 610	7,7
Ústí nad Labem	43 597	39 660	91,0	3 937	9,0
České Budějovice	44 661	40 396	90,5	4 265	9,5
ČR	4 756 572	4 104 635	86,3	651 937	13,7

Zdroj: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Podíl obydlých bytů byl v obou sledovaných městech vyšší, než je hodnota celorepublikového průměru, která činí 86,3 %. Ve srovnání s ostatními stotisícovými městy vykazují nejvyšší podíl obydlých bytů Pardubice (92,4 %), Hradec Králové se svými 91,5 % obydlých bytů řadí mezi průměr.

Tab. 20: Počet bytů postavených v jednotlivých obdobích v Hradci Králové a v Pardubicích (k 26.3.2011)

město	byty postavené v letech							
	1919 a dříve		1920–1970		1971–2000		2001–2011	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
Hradec Králové	1 803	4,6	16 327	41,9	17 907	45,9	2 945	7,6
Pardubice	1 091	2,9	16 658	43,9	17 498	46,1	2 689	7,1
Liberec	6 279	15,1	11 342	27,3	20 193	48,6	3 771	9,1
Olomouc	3 499	8,3	15 572	37,0	18 984	45,1	4 007	9,5
Ústí nad Labem	2 067	5,4	13 212	34,4	21 726	56,6	1 402	3,7
České Budějovice	2 967	7,5	12 843	32,5	20 187	51,1	3 529	8,9
ČR	374 654	9,3	1 472 371	36,7	1 796 929	44,8	364 333	9,1

Zdroj: ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Jedním z dílčích ukazatelů bytového fondu je jeho stáří. Nejvíce bytů bylo ve sledovaných městech postaveno mezi lety 1971–2000. Toto období je spjato s rozsáhlými výstavbami nových panelových sídlišť. Naopak nejméně bytových jednotek na území obou měst je postavených v roce 1919 a dříve, přičemž nejnižší hodnoty (2,9 %) dosahují Pardubice s absolutním počtem 1 091 bytů. V porovnání s daty za ČR vykazují obě města nižší hodnoty. Co se týče nové výstavby mezi lety

2001–2011, ve srovnání s ostatními městy spadají Hradec Králové i Pardubice mezi průměr.

Tab. 21: Struktura bytů v Hradci Králové, v Pardubicích a ve vybraných městech (k 26.3.2011)

město	podíl na obydlených bytech (%)			
	v bytových domech	připojené na kanalizační síť	ústřední nebo etážové vytápění	s internetovým připojením
Hradec Králové	74,3	97,2	92,0	65,4
Pardubice	76,0	98,0	93,7	63,2
Liberec	74,3	85,5	87,1	62,2
Olomouc	79,0	97,8	91,2	61,4
Ústí nad Labem	84,0	94,0	91,8	59,7
České Budějovice	77,0	97,9	92,7	63,8
ČR	55,0	79,7	87,6	60,8

Zdroj:

vlastní zpracování

ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

ŠIMÁČEK, Petr, FIEDOR, David, TOUŠEK, Václav. Městská a příměstská kvalita života z geografického hlediska (příklad městského regionu Olomouc): Kvalita bytového fondu a bydlení v Olomouci a jejím zázemí (2015)

Pro komparaci měst byla vybrána struktura obydlených bytů podle těchto ukazatelů: v bytových domech, připojení na kanalizační síť, ústřední nebo etážové vytápění a internetové připojení.

Podíl bytových domů je ve městech Hradec Králové a Pardubice přirozeně vyšší než je celostátní průměr. Obydlené byty v těchto domech tvoří přibližně tři čtvrtiny všech obydlených bytů. Při komparaci s ostatními městy vykazují Hradec Králové a Pardubice spíše nižší hodnoty.

Z hlediska připojení na kanalizační síť dosahují sledovaná města velmi vysokých hodnot, nejlepší vybavenost kanalizační sítí v rámci stotisícových měst vykazují Pardubice, v relativní vyjádření se hodnota rovná 98 %. V Hradci Králové byla tato hodnota o 0,8 procentního bodu nižší. Zcela jistě pozitivním jevem je, že podíl bytů připojených na kanalizační síť byl v obou městech nadprůměrný ve srovnání s hodnotou za celou ČR, která činila necelých 80 %.

Podíly bytu s ústředním či etážovým vytápěním se až na Liberec pohybují mírně nad 90 %. Nejvyšší hodnoty opět vykazují Pardubice (93,7 %).

Podíl bytů s možností internetového připojení dosahuje v rámci sledovaných měst nadprůměrných hodnot. Nejvíce obydlených bytů s internetovým připojením je v Hradci Králové (65,4 %), Českých Budějovicích (63,8 %) a Pardubicích (63,2 %).

ZÁVĚR

Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel byl u obou sledovaných měst relativně konstantní, probíhal bez větších výkyvů. Pokles počtu obyvatel nebyl zaznamenán ani v průběhu obou světových válek, čímž se tato města ve srovnání s daty za Českou republiku odlišují. Při prvním moderním sčítání lidu v roce 1869 měl Hradec Králové 18 884 obyvatel, Pardubice 13 231. V průběhu dalších desetiletí byl však velký rozdíl snižován. Hlavní příčinou bylo důležité postavení Pardubic v rámci železniční sítě a s tím spjatý průmyslový rozvoj města. Při sčítání v roce 1991 dosáhla obě města svého populačního vrcholu a od toho roku počet obyvatel pozvolně klesá. Pardubicím se v žádném sčítacím období nepodařilo Hradec Králové v počtu obyvatel předstihnout. K nejtěsnějšímu přiblížení došlo v roce 1961, kdy rozdíl mezi oběma městy byl necelý 1,5 tis. obyvatel.

Struktura obyvatelstva v roce 2011 byla rozdělena dle vybraných dílčích charakteristik, mezi které patřily: věk, pohlaví, dosažené vzdělání, ekonomická aktivita, příslušnost k sektorům národního hospodářství a také podíl rodáků na celkovém počtu obyvatel. Z hlediska věkové struktury bylo zjištěno, že obě města vykazují trend stárnutí populace a mají nepříznivou věkovou strukturu z důvodu malého podílu dětské složky a naopak vyšší zastoupení počtu osob v poproduktivním věku (65 a více let). Index feminity, tedy počet žen připadajících na 1 000 mužů, dosahuje v celé ČR hodnoty 1042,5 ‰, ke které se Pardubice těsně přibližují, oproti tomu Hradec Králové vykazuje vyšší zastoupení počtu žen než je celorepublikový průměr. Index feminity zde dosahuje hodnoty 1082,9 ‰. V rámci vzdělanostní struktury bylo zjištěno, že vyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných osob je v Hradci Králové než v Pardubicích, což je dáno také vyšším počtem studentů univerzit. Za pozitivní jev lze považovat to, že míra nezaměstnanosti dosahuje u obou měst hodnoty 7,3 % v porovnání s celorepublikovým průměrem 8,3 %. V rámci komparace obou měst z hlediska zaměstnaných osob v jednotlivých sektorech národního hospodářství bylo zjištěno, že obě města vykazují nižší podíl zaměstnaných v primárním sektoru. Vyšší podíl osob zaměstnaných v sekundárním sektoru byl zaznamenán v Pardubicích (28,3 %). Oproti tomu Hradec Králové je možné považovat za město obchodu a služeb, jelikož podíl zaměstnaných v terciéru tvořil 3/4 a tím markantně převyšuje nejen Pardubice, ale i ostatní města v České republice.

V rámci bytového a domovního fondu bylo zjištěno, že podíl obydlených bytů je v obou sledovaných městech vyšší nejen v porovnání s celorepublikovým průměrem, ale dosahují vyšších hodnot i v porovnání s ostatními stotisícovými městy. Z hlediska stáří bytů bylo zjištěno, že nejvíce bytů bylo postaveno mezi lety 1971 a 2000. Z hlediska vybavenosti obydlených bytů dosahují obě města nadprůměrných hodnot, nejen při komparaci s hodnotami za ČR, ale i v rámci vybraných měst.

SUMMARY

Longterm development of citizen population was relatively constant in case of both observed cities and progressed without greater deflections. No decrease of citizens was noted, even during both of the World Wars, which makes them outstanding in comparsion to other cities in Czech Republic. During the first of modern census in 1869, Hradec Králové had 18 884 citizens and Pardubice had 13 231 citizens. However in following decades, this major difference was diminutioning. Major reason behind that was crucial location of Pardubice, in terms of railroad traffic and with it linked industrial development of the city. In the census of 1991, both cities reached peak of their respective populations and since then, number of citizens is slowly decreasing. Pardubice never managed to outnumber Hradec Králové in any census. The closest approximation occurred in 1961, when difference between both cities was almost 1 500 citizens.

The citizen structure in 2011 was divided by picked characterestics, which included: age, gender, aquired education, economic activity, belonging to the sectors of the national economy and also the proportion of natives to the total population. In terms of age structure was found, that both cities are showing the trend of aging population and have unfavourable age structure due to the small part of child age citizens and on the other hand higher numbers of citizens in post-productive age (65 years and older). Feminity index, number of women attributable to 1000 men, reaches 1042,5 ‰ nationally, to which Pardubice is very close, while Hradec Králové is showing higher numbers of female citizens, than national average. Feminity index there is reaching 1082,9 ‰. In terms of education structure was found, that higher numbers of college educated people is in Hradec Králové rather than in Pardubice, which is supported by higher numbers of college students. The positive effect is, that unemployment rate reaches 7,3 % in both cities, while national average is 8,3 %. In comparsion of both cities, in terms of employed people in sectors of national industry, was found, that both cities show lower number of employees in primary sector. Higher number of employees in secondary sector was noted in Pardubice (28,3 %), however the number does not exceed national average. Compared to that, Hradec Králové can be considered as a city of trade and services, due to the part of employees in the tertiary sector made 3/4 and by that markedly exceeded not just Pardubice, but all other cities in Czech Republic as well.

In terms of the housing and the housing stock was found, that part of inhabited housings in both cities is higher in comparison not just with nation wide average, but is reaching higher numbers in comparison to other 100 thousand citizen cities as well. In terms of age of housing and the housing stock was found, that the most of the housing was build between 1971 and 2000. In terms of furnishment of habitated housings, both cities are reaching above average results, not just in comparison to nation wide results, but also in comparison to other selected cities.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Použitá literatura

- AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí*. Vyd. 1. Sokolov: Arbor, 2001, 992 s. ISBN 80-901-5341-0.
- BAHLCKE, Joachim, EBERHARD, Winfried, POLÍVKA, Miloslav. *Lexikon historických míst Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Argo, 2001, 811 s. ISBN 80-720-3402-2.
- BRONCOVÁ, Dagmar. *Kniha o městě Pardubice*. Praha: Milpo Media, 1999, 238 s. ISBN 80-860-9812-5.
- JAKL, Jan: Hradec Králové. Vyd. 1. Litomyšl: Paseka, 2005, 60s. ISBN 80-718-5723-8.
- kol.: *Velká města České republiky*. ČSÚ, Praha, 1996, 64 s.
- KOSCHIN, Felix. *Demografie poprvé*. Vyd. 2. přeprac. V Praze: Oeconomica, 2005, 122 s. ISBN 80-245-0859-1.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. 1. vyd. Praha: Libri, 1997, 938 s. ISBN 80-859-8314-1.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl, Par-Pra*. 1. vyd. Ilustrace Lubomír Zeman. Praha: Libri, 2002, 671 s. ISBN 80-727-7039-X.
- MAIER, Karel. *Hospodaření a rozvoj českých měst 1850-1938*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005, 374 s. ISBN 80-200-1245-1.
- MALINA, Jiří: *Královéhradecké obrázky*, díl první. Jaroslav Hruža, 2005, 176 s.
- MLEZIVA, Štěpán, KUČA, Karel. *Historický lexikon městysů a měst: vývoj postavení a funkce městských sídel v dějinách územněsprávního členění českých zemí od roku 1850 do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Baset, 2006, 935 s. ISBN 80-734-0092-8.
- NĚMEČEK, Jiří: *Historie a současnost podnikání v Hradci Králové*. Pegas, Pardubice, 1998, 326 s.
- RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef. *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005*. 1. vyd. Praha, 2 sv. (759, 623 s.). ISBN 80-250-1311-1.

- ŠEBEK, František, DOLEŽALOVÁ, Věra, VOREL, Petr, RYCHLÍKOVÁ, Jitka: *Historie a současnost podnikání na Pardubicku*. Jiří Hajník, Pardubice, 2000, 304 s.
- ŠIMÁČEK, Petr, FIEDOR, David, TOUŠEK, Václav. *Městská a příměstská kvalita života z geografického hlediska (příklad městského regionu Olomouc): Kvalita bytového fondu a bydlení v Olomouci a jejím zázemí*. EPAVA Olomouc, a.s., 2015, s. 58-74.
- TOUŠEK, Václav a Miloš FŇUKAL. *Městská a příměstská kvalita života z geografického hlediska (příklad městského regionu Olomouc): Vývoj situace a současný stav na trhu práce*. EPAVA Olomouc, a.s., 2015, s. 75-89.
- TOUŠEK, Václav, KUNC Josef, VYSTOUPIL Jiří a kol. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 411 s. ISBN 978-807-3801-144.

Internetové zdroje

- ArcČR® 500. *ARCDATA PRAHA* [online]. 2015 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z <http://www.arcdata.cz/produkty-a-sluzby/geograficka-data/arccr-500/>
- Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>
- Databáze demografických údajů za obce ČR. *Český statistický úřad* [online]. 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>
- Demografická ročenka měst - 2005 až 2014. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-mest-2005-az-2014>
- Domovní a bytový fond podle výsledků sčítání lidu. *Český statistický úřad* [online]. 2014 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551777/17021614.pdf/6bf03ae5-3196-464e-9200-611c97ba8484?version=1.0>
- Foxconn v ČR. *FOXCONN* [online]. ©2000-2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.foxconn.cz/foxconn-v-cr/>

- Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005. *Český statistický úřad* [online]. 2007 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-ceske-republiky-2001-8771jn6lu9>
- Historie nemocnice. *Fakultní nemocnice Hradec Králové* [online]. © 2011 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.fnhk.cz/o-fakultni-nemocnici/historie-nemocnice>
- Historie trolejbusové dopravy. *Dopravní podnik města Hradce Králové, a.s.* [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.dpmhk.cz/cs/node/486>
- Historie značky TRIOLA aneb TRIOLA na cestě stoletím. *Triola* [online]. © 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.triola.cz/content/85-historie>
- Historie. *FOMA* [online]. © 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.foma.cz/cs/historie>
- Historie. *Synthesia: Chemistry for the future* [online]. © 2011 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.fnhk.cz/o-fakultni-nemocnici/historie-nemocnice>
- Historie. *Unipetrol: Orlen group* [online]. [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.paramo.cz/CS/o-nas/Stranky/historie.aspx>
- Informace o městě. *Magazín Hradec Králové city* [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.hkcity.cz/informace-o-meste-hradec-kralove/>
- Informace o sčítání. *Český statistický úřad: Sčítání lidu, domů a bytů* [online]. 2012 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/slodb/o_scitani
- Metodika - sčítání lidu, domů a bytů. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Pardubicích* [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xe/metodika_scitani- lidu- domu a bytu
- Městské obvody v Pardubicích v datech Sčítání lidu, domů a bytů 2011. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Pardubicích* [online]. 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xe/mestske_obvody_v_pardubicich_v_datech_scitani_lidu_domu- a bytu_2011
- OKEČ - Odvětvová klasifikace ekonomických činností. *Sbírka právních předpisů* [online]. © 2010 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sezn?DR=OK&SORT=CP&ROK=0&OK=SEZN1>

- O Pardubicích: Informace o městě. *Pardubice* [online]. [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.pardubice.eu/o-pardubicich/informace-o-meste/historie/>
- O Petrofu. *PETROF: pianos since 1864* [online]. Hradec Králové, 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.petrof.cz/o-petrofu.html>
- O společnosti. *JIP: dodavatel pro gastronomii a širokou veřejnost* [online]. © 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.jip-potraviny.cz/o-spolecnosti>
- O společnosti. *KIEKERT* [online]. © 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.kiekert.jobs.cz/o-spolecnosti/>
- O společnosti. *Panasonic* [online]. © 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.panasonic.com/cz/tovarny-v-cr/o-spolecnosti.html>
- *Parpedie: Pardubická encyklopedie Klubu přátel Pardubicka* [online]. 2014 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.parpedie.cz/>
- Profil. *Chládek a Tintěra* [online]. © 2013 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.cht-pce.cz/profil/>
- Registr ekonomických subjektů pro roky 1987 a 2011. *Český statistický úřad*. Interní data Katedry geografie UP
- Sčítání lidu, domů a bytů 2011. *Český statistický úřad* [online]. © 2014. [cit. 2016-10-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/home>
- Statistika: Od historie po současnost. *Český statistický úřad* [online]. 2006 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23169768/historie_csu.pdf/4267672b-33ba-4caf-9bb7-21669f2b77af?version=1.0
- Stručná historie Explosie v datech. *EXPLOSIA* [online]. © 2003 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.explosia.cz/?show=vdatech>

PŘÍLOHY

Příloha 1: Vývoj počtu obyvatel v Hradci Králové, Pardubicích a České republice v letech 1869–2011 (bazické indexy)

Příloha 2: Vývoj počtu obyvatel v Hradci Králové, Pardubicích a České republice v letech 1869–2011 (řetězové indexy)

Příloha 3: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové v období let 1869-2011 (bazické indexy)

Příloha 4: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové v období let 1869-2011 (řetězové indexy)

Příloha 5: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic v období let 1869-2011 (bazické indexy)

Příloha 6: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic v období let 1869-2011 (řetězové indexy)

Příloha 7: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic 2011/1869

Příloha 8: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic 2011/1991

Příloha 9: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové 2011/1869

Příloha 10: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové 2011/1991

Příloha 11: Index stáří v místních částech Hradce Králové (k 26.3.2011)

Příloha 12: Index stáří v místních částech Pardubic (k 26.3.2011)

Příloha 13: Podíl vysokoškolsky vzdělaných v místních částech Hradce Králové (k 26.3.2011)

Příloha 14: Podíl vysokoškolsky vzdělaných v místních částech Pardubice (k 26.3.2011)

Příloha 15: Míra nezaměstnanosti v místních částech Hradce Králové (k 26.3.2011)

Příloha 16: Míra nezaměstnanosti v místních částech Pardubic (k 26.3.2011)

Příloha 1: Vývoj počtu obyvatel v Hradci Králové, Pardubicích a České republice v letech 1869–2011 (bazické indexy)

rok	Hradec Králové	Pardubice	ČR
1869	100,0	100,0	100,0
1880	128,3	123,1	108,7
1890	133,6	141,5	114,6
1900	155,2	190,6	123,9
1910	188,9	242,0	133,2
1921	207,3	276,9	132,3
1930	265,5	319,1	141,1
1950	302,5	379,5	117,6
1961	352,7	493,1	126,5
1970	426,1	598,6	129,6
1980	509,1	699,0	136,0
1991	529,1	715,1	136,2
2001	514,5	686,9	135,2
2011	499,4	686,0	138,0

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s.

ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Příloha 2: Vývoj počtu obyvatel v Hradci Králové, Pardubicích a České republice v letech 1869–2011 (řetězové indexy)

rok	Hradec Králové	Pardubice	ČR
1869	100,0	100,0	100,0
1880	128,3	123,1	108,7
1890	104,2	115,0	105,4
1900	116,1	134,7	108,2
1910	121,7	127,0	107,5
1921	109,7	114,4	99,3
1930	128,1	115,2	106,6
1950	113,9	118,9	83,3
1961	116,6	129,9	107,6
1970	120,8	121,4	102,5
1980	119,5	116,8	104,9
1991	103,9	102,3	100,1
2001	97,2	96,1	99,3
2011	97,1	99,9	102,0

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s.

ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Příloha 3: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové v období let 1869-2011 (bazické indexy)

Část	1869	1890	1910	1930	1950	1970	1991	2011
Březhrad	100,0	113,8	149,5	174,0	179,4	211,3	257,9	328,3
Hradec Králové	100,0	139,7	197,5	297,6	354,1	418,2	521,6	430,9
Kukleny	100,0	189,8	229,1	298,5	272,3	224,3	166,7	189,5
Malšova Lhota	100,0	108,4	133,0	194,3	192,0	223,0	198,5	311,5
Malšovice	100,0	145,9	218,8	237,3	254,8	396,1	403,9	415,3
Nový Hradec Králové	100,0	115,4	144,0	204,6	209,8	329,3	1000,4	1067,2
Piletice	100,0	104,8	124,9	110,6	73,0	66,7	90,5	106,3
Plácky	100,0	124,5	170,7	354,8	308,3	376,4	357,6	376,8
Plačice	100,0	119,5	131,3	133,1	96,7	133,7	142,7	142,4
Plotiště nad Labem	100,0	119,3	151,6	164,8	180,4	139,5	117,6	131,7
Pouchov	100,0	121,3	159,8	232,2	208,2	185,6	245,1	268,5
Pražské Předměstí	100,0	202,5	612,5	918,4	1345,8	1860,2	2032,4	1735,0
Roudnička	100,0	124,3	174,6	173,4	137,3	145,8	201,7	458,2
Rusek	100,0	99,2	94,5	108,6	97,1	92,5	80,0	102,9
Slatina	100,0	89,2	90,7	92,0	82,4	80,9	110,3	134,9
Slezské Předměstí	100,0	105,4	144,0	357,0	502,5	2948,6	2081,4	1767,7
Svinary	100,0	88,3	88,3	91,4	76,2	90,6	125,0	200,8
Svobodné Dvory	100,0	137,7	183,3	226,6	184,4	158,6	183,2	188,2
Věkoše	100,0	118,6	144,1	210,3	435,5	338,4	787,4	740,7
Celkem	100,0	133,6	188,9	265,5	302,5	426,1	529,1	499,4

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s.
 ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

Příloha 4: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové v období let 1869-2011 (řetězové indexy)

Část	1869	1890	1910	1930	1950	1970	1991	2011
Březhrad	100,0	113,8	131,4	116,3	103,1	117,7	122,1	127,3
Hradec Králové	100,0	139,7	141,4	150,7	119,0	118,1	124,7	82,6
Kukleny	100,0	189,8	120,7	130,3	91,2	82,4	74,3	113,7
Malšova Lhota	100,0	108,4	122,6	146,1	98,8	116,2	89,0	156,9
Malšovice	100,0	145,9	149,9	108,5	107,4	155,4	102,0	102,8
Nový Hradec Králové	100,0	115,4	124,7	142,1	102,6	156,9	303,8	106,7
Piletice	100,0	104,8	119,2	88,6	66,0	91,3	135,7	117,5
Plácky	100,0	124,5	137,1	207,8	86,9	122,1	95,0	105,3
Plačice	100,0	119,5	109,9	101,3	72,7	138,2	106,8	99,7
Plotiště nad Labem	100,0	119,3	127,0	108,7	109,5	77,3	84,3	112,0
Pouchov	100,0	121,3	131,8	145,3	89,7	89,2	132,1	109,5
Pražské Předměstí	100,0	202,5	302,4	150,0	146,5	138,2	109,3	85,4
Roudnička	100,0	124,3	140,5	99,4	79,2	106,2	138,4	227,2
Rusek	100,0	99,2	95,3	114,8	89,5	95,2	86,5	128,6
Slatina	100,0	89,2	101,7	101,5	89,5	98,2	136,4	122,2
Slezské Předměstí	100,0	105,4	136,6	247,9	140,7	586,7	70,6	84,9
Svinary	100,0	88,3	100,0	103,5	83,4	118,9	137,8	160,7
Svobodné Dvory	100,0	137,7	133,1	123,6	81,4	86,0	115,5	102,7
Věkoše	100,0	118,6	121,5	145,9	207,1	77,7	232,7	94,1
Celkem	100,0	133,6	141,4	140,5	113,9	140,9	124,2	94,4

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s.
 ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

Příloha 5: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic v období let 1869-2011 (bazické indexy)

Část	1869	1890	1910	1930	1950	1970	1991	2011
Cihelna	100	116,2	156,4	186,6	154,2	164,8	835,8	1217,3
Černá za Bory	100	117,6	117,6	174,5	217,6	253,3	648,5	577,6
Doubravice	100	140,0	125,4	147,7	632,3	246,9	203,1	200,8
Dražkovice	100	109,8	141,2	100,3	90,5	105,0	144,1	134,8
Drozdice	100	94,2	81,8	98,5	71,5	56,2	55,5	67,2
Hostovice	100	125,2	124,8	117,6	92,5	84,6	66,3	90,2
Lány na Důlku	100	112,2	141,1	140,6	106,8	100,2	81,4	88,0
Mnětice	100	105,2	112,2	108,3	89,8	90,4	86,5	95,8
Nemošice	100	169,7	254,2	297,5	362,5	342,1	283,9	347,1
Nové Jesenčany	100	100,0	2441,9	2365,1	1932,6	1697,7	1204,7	1339,5
Ohrazenice	100	132,7	238,3	249,5	216,8	1639,3	1817,8	1881,3
Opočíněk	100	117,8	128,5	131,3	138,3	126,2	87,9	104,7
Pardubice–střed	100	150,9	249,1	351,9	432,6	760,3	566,6	510,2
Pardubičky	100	119,4	428,6	699,5	838,3	730,1	856,6	924,5
Popkovice	100	132,1	300,0	317,1	378,1	300,0	225,1	228,9
Rosice	100	170,0	465,0	615,6	646,8	490,9	538,5	644,4
Staré Čivice	100	108,0	131,8	144,8	138,1	140,7	141,9	186,3
Staročernsko	100	158,8	119,1	135,3	113,2	113,2	69,1	200,0
Studánka	100	145,6	258,5	448,3	777,6	1468,7	8940,1	7915,0
Svítkov	100	139,8	449,3	496,1	536,9	763,6	631,1	891,3
Trnová	100	138,0	160,0	163,6	170,0	198,0	585,2	715,6
Žižín	100	86,3	89,0	82,2	56,2	69,9	49,3	
Celkem	100	141,5	242,0	319,1	379,5	598,6	715,1	

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s. ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

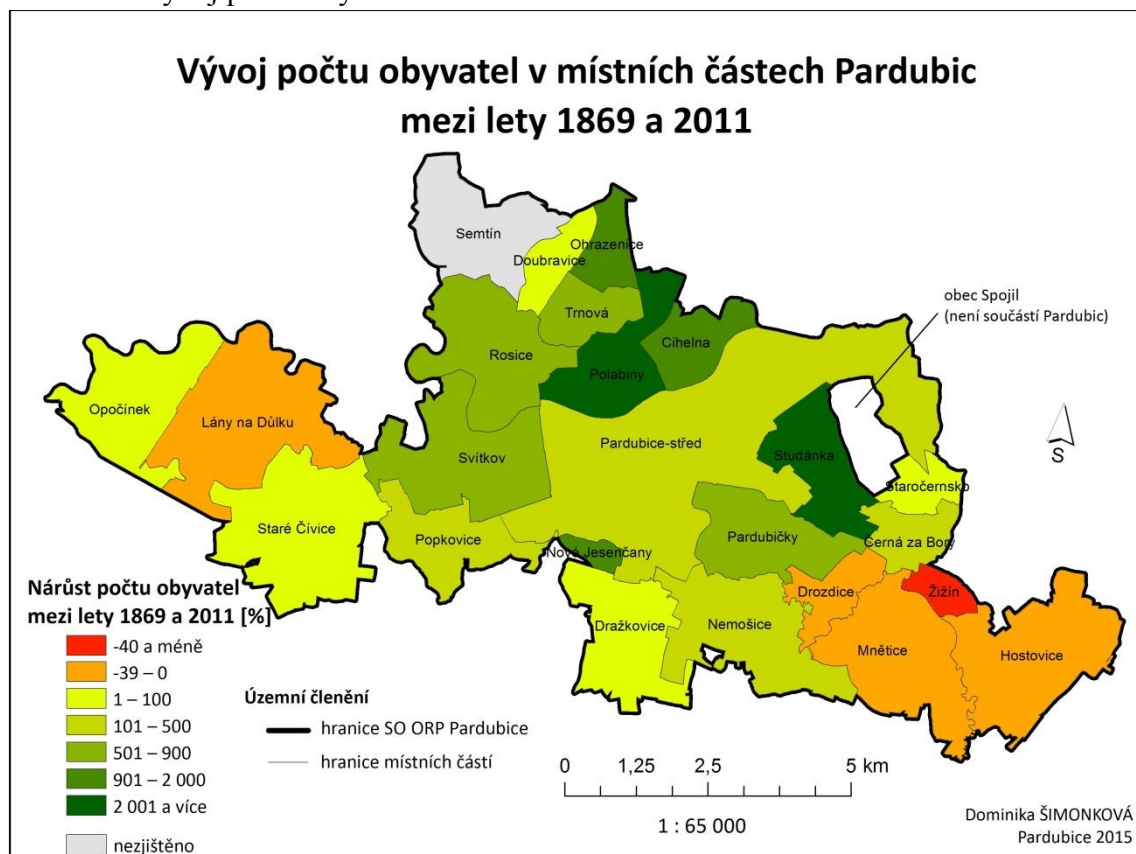
Příloha 6: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic v období let 1869-2011 (řetězové indexy)

Část	1869	1890	1910	1930	1950	1970	1991	2011
Cihelna	100	116,2	134,6	119,3	82,6	106,9	507,1	145,7
Černá za Bory	100	117,6	100,0	148,5	124,7	116,4	256,0	89,1
Doubravice	100	140,0	89,6	117,8	428,1	39,1	82,2	98,9
Dražkovice	100	109,8	128,6	71,0	90,3	116,0	137,2	93,6
Drozdice	100	94,2	86,8	120,5	72,6	78,6	98,7	121,1
Hostovice	100	125,2	99,7	94,2	78,6	91,5	78,4	136,0
Lány na Důlku	100	112,2	125,7	99,7	76,0	93,8	81,2	108,1
Mnětice	100	105,2	106,7	96,5	82,9	100,6	95,7	110,8
Nemošice	100	169,7	149,8	117,1	121,9	94,4	83,0	122,2
Nové Jesenčany	100	100,0	2441,9	96,9	81,7	87,8	71,0	111,2
Ohrazenice	100	132,7	179,6	104,7	86,9	756,0	110,9	103,5
Opočíněk	100	117,8	109,1	102,2	105,3	91,2	69,6	119,1
Pardubice-střed	100	150,9	165,1	141,3	122,9	175,7	74,5	90,0
Pardubičky	100	119,4	359,0	163,2	119,8	87,1	117,3	107,9
Popkovice	100	132,1	227,1	105,7	119,2	79,3	75,0	101,7
Rosice	100	170,0	273,5	132,4	105,1	75,9	109,7	119,7
Staré Čivice	100	108,0	122,0	109,9	95,4	101,9	100,9	131,3
Staročernsko	100	158,8	75,0	113,6	83,7	100,0	61,0	289,4
Studánka	100	145,6	177,6	173,4	173,4	188,9	608,7	88,5
Svítkov	100	139,8	321,4	110,4	108,2	142,2	82,6	141,2
Trnová	100	138,0	115,9	102,3	103,9	116,5	295,6	122,3
Žižín	100	86,3	103,2	92,3	68,3	124,4	70,6	119,4
Celkem	100	141,5	171,0	131,8	118,9	157,7	119,4	95,9

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s.
 ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

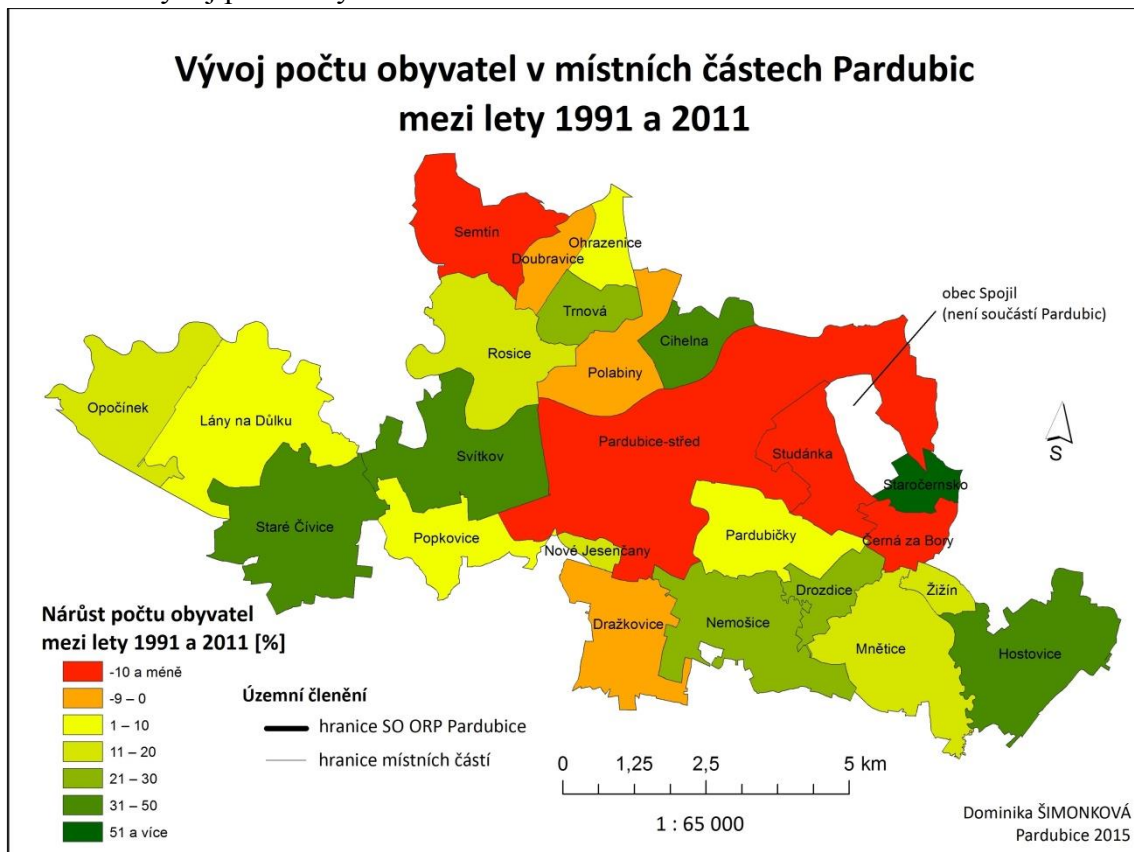
Příloha 7: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic 2011/1869

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s. ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

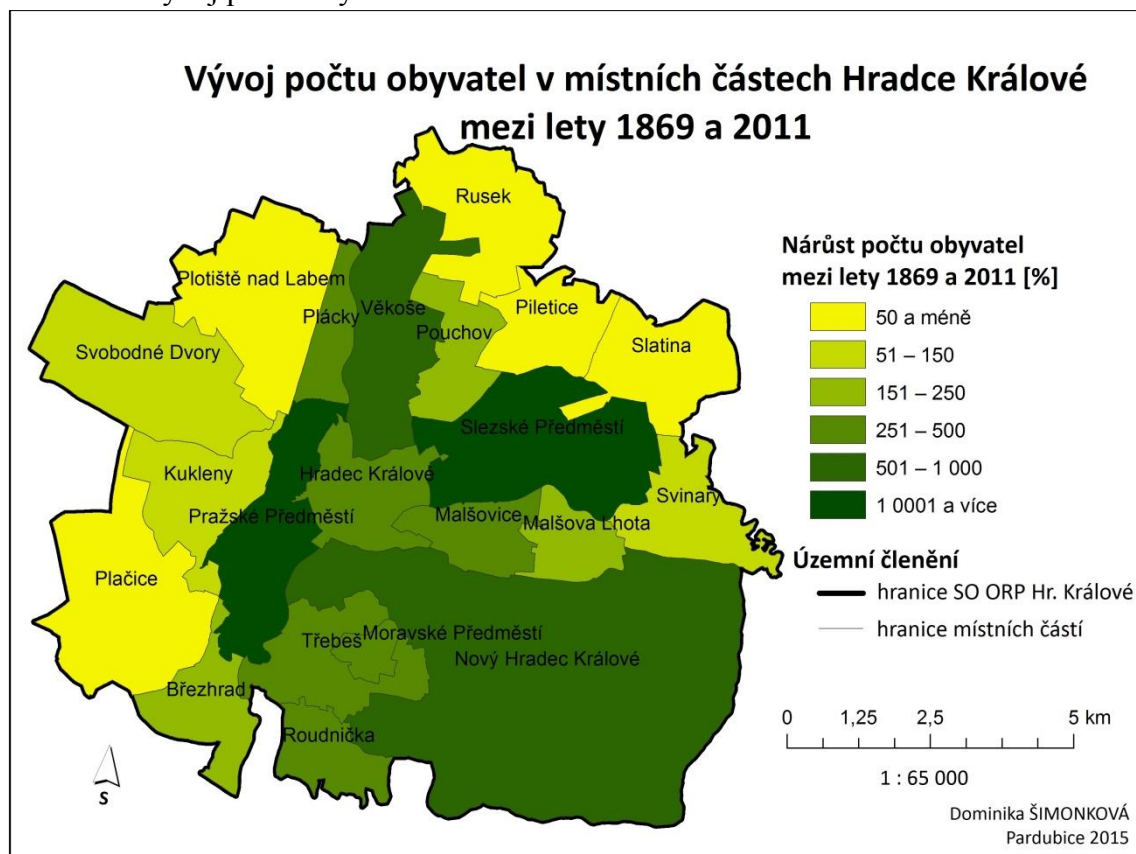
Příloha 8: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Pardubic 2011/1991

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s.
ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

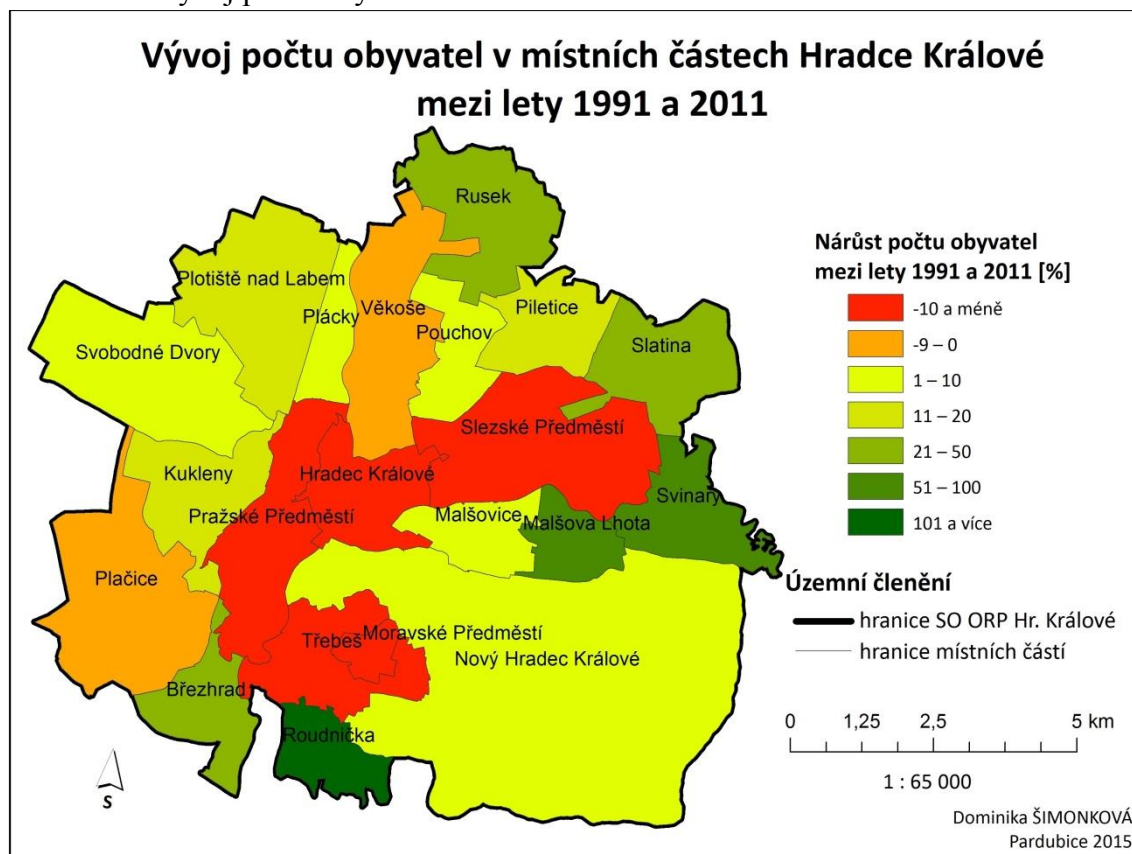
Příloha 9: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové 2011/1869

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s.
ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

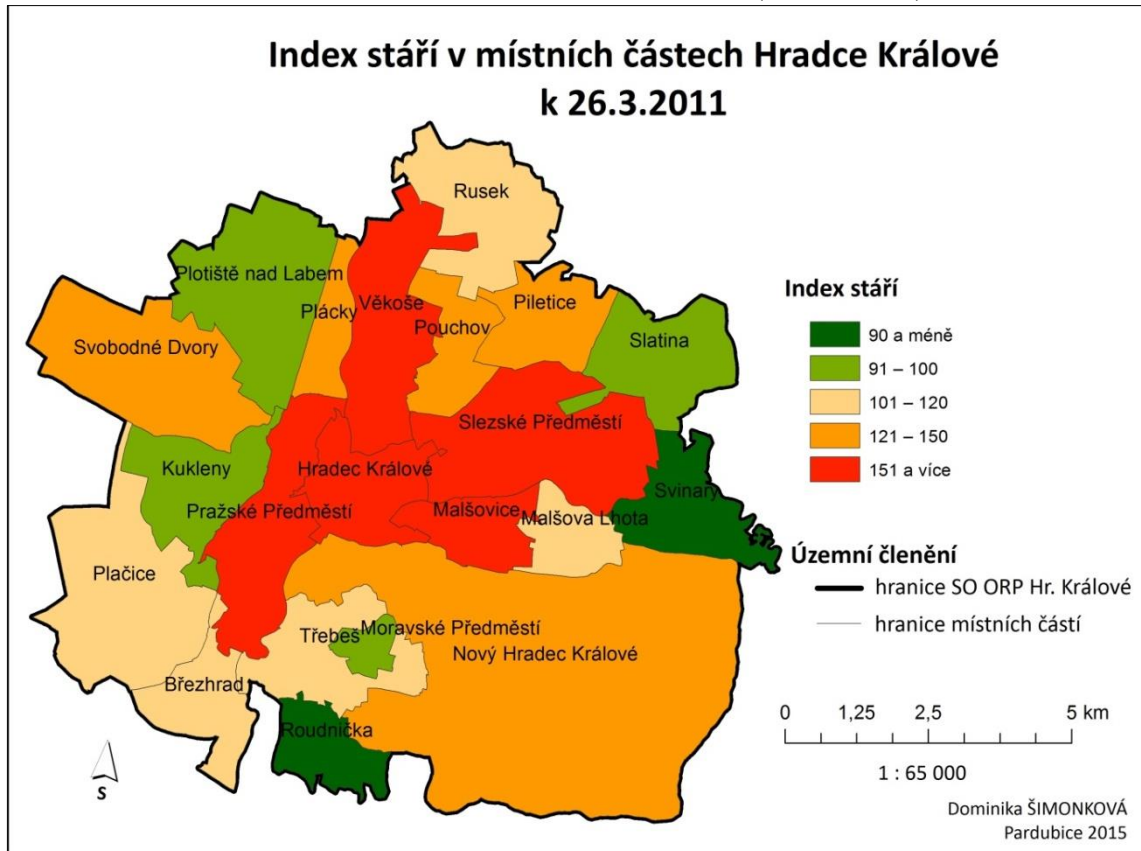
Příloha 10: Vývoj počtu obyvatel v místních částech Hradce Králové 2011/1991

Zdroj:

Růžičková, J., Škrabal J. a kol.: Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005 I. díl, 760 s.
ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011) vlastní zpracování

Příloha 11: Index stáří v místních částech Hradce Králové (k 26.3.2011)

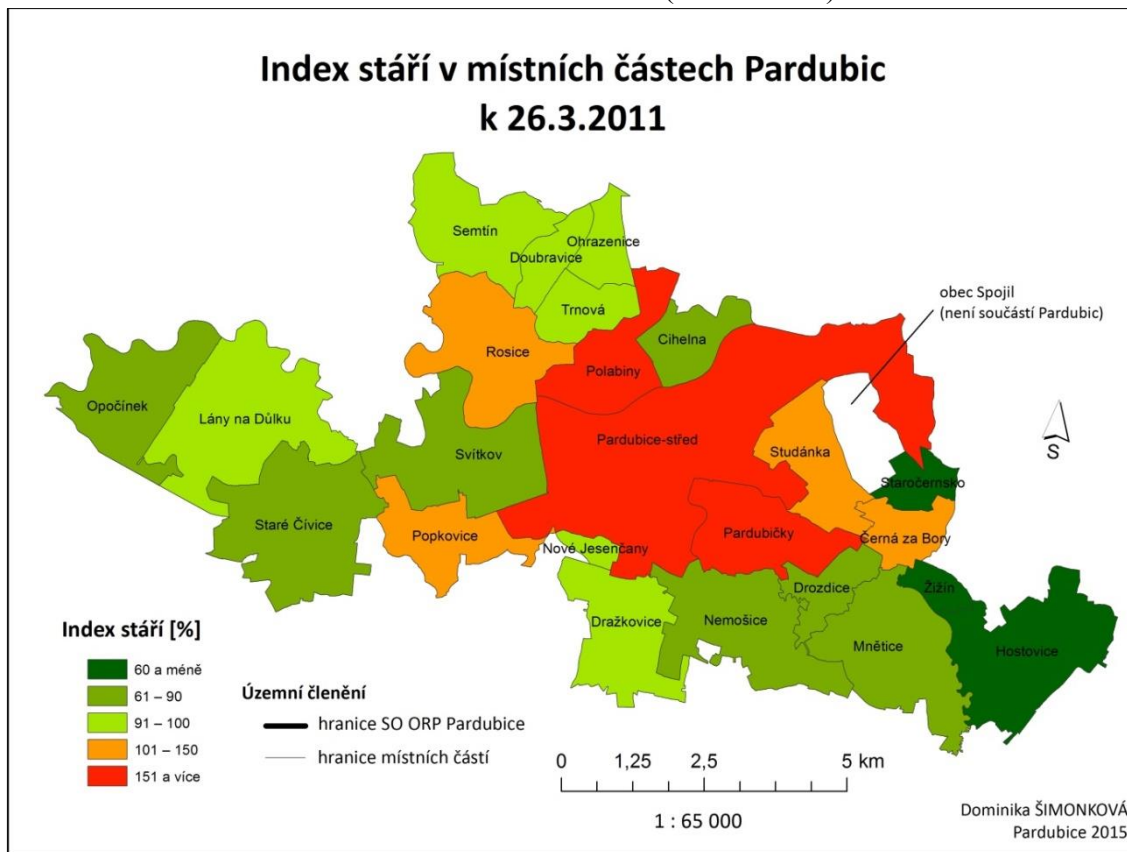

Zdroj:
ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

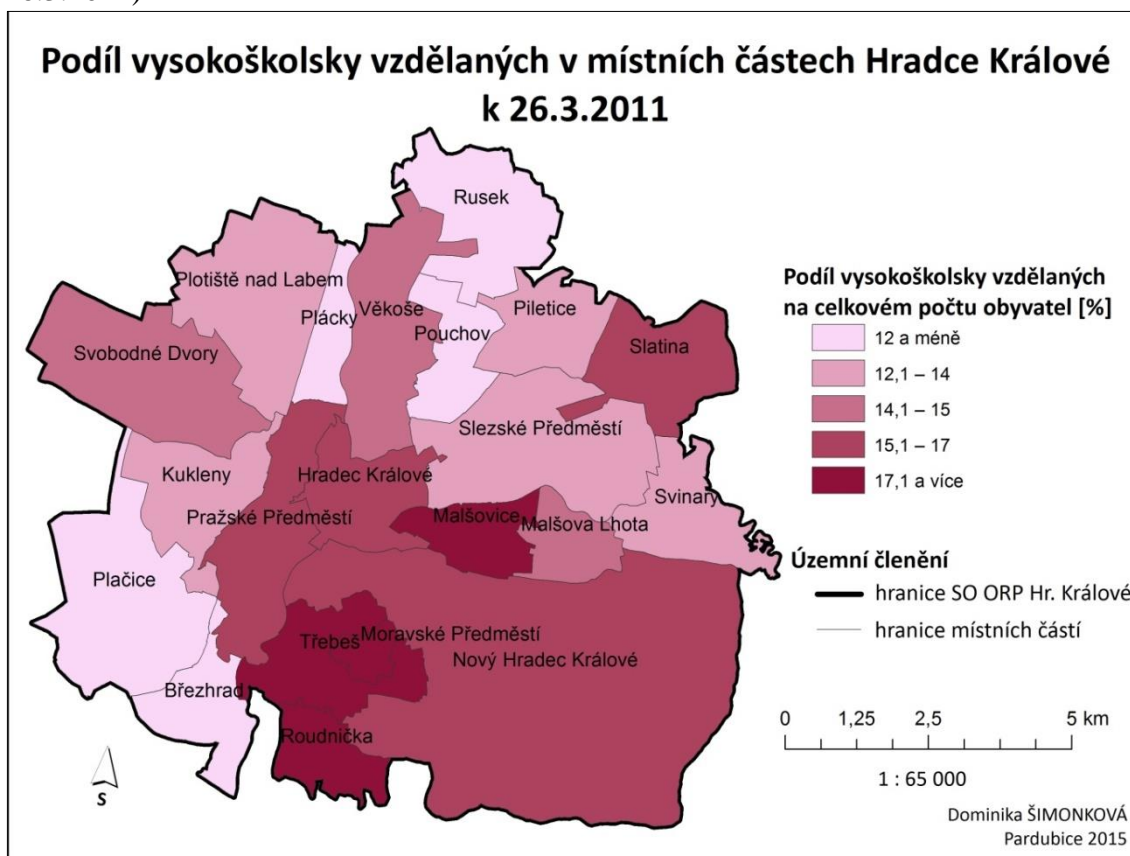
Příloha 12: Index stáří v místních částech Pardubic (k 26.3.2011)

Zdroj:
ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

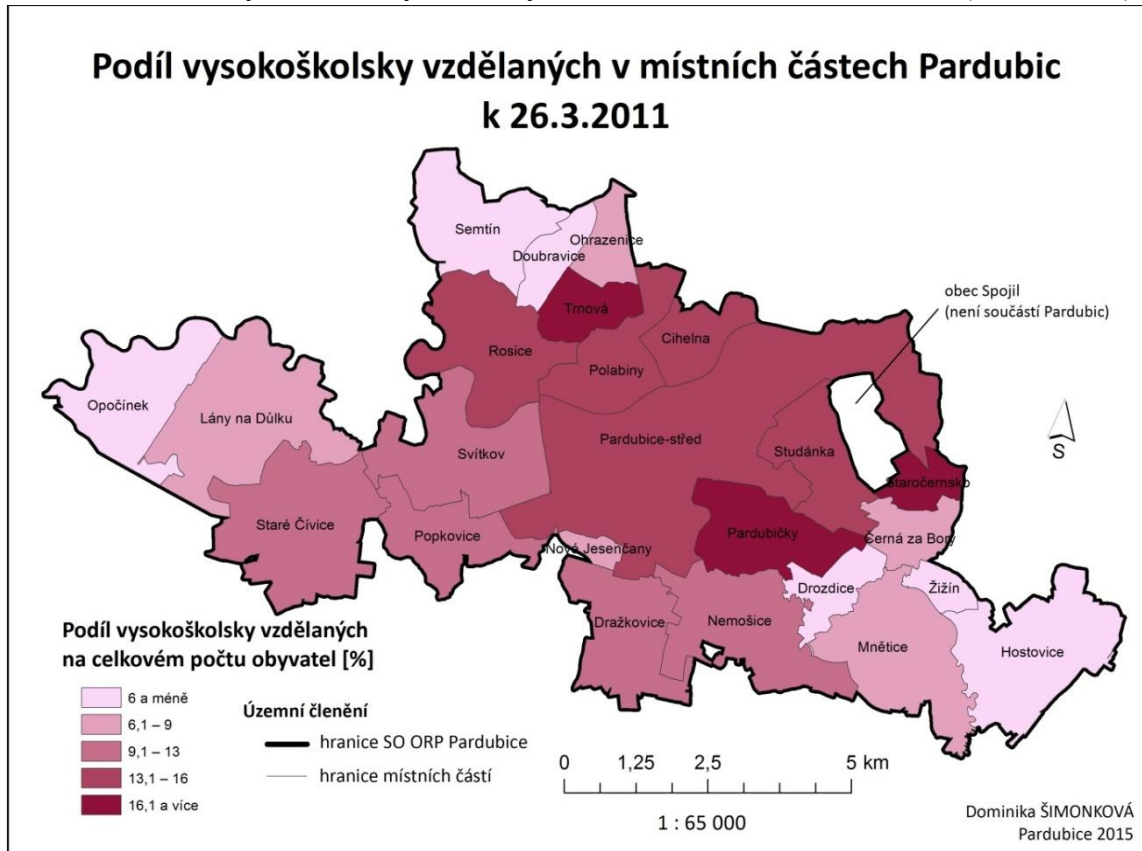
Příloha 13: Podíl vysokoškolsky vzdělaných v místních částech Hradce Králové (k 26.3.2011)

Zdroj:
ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

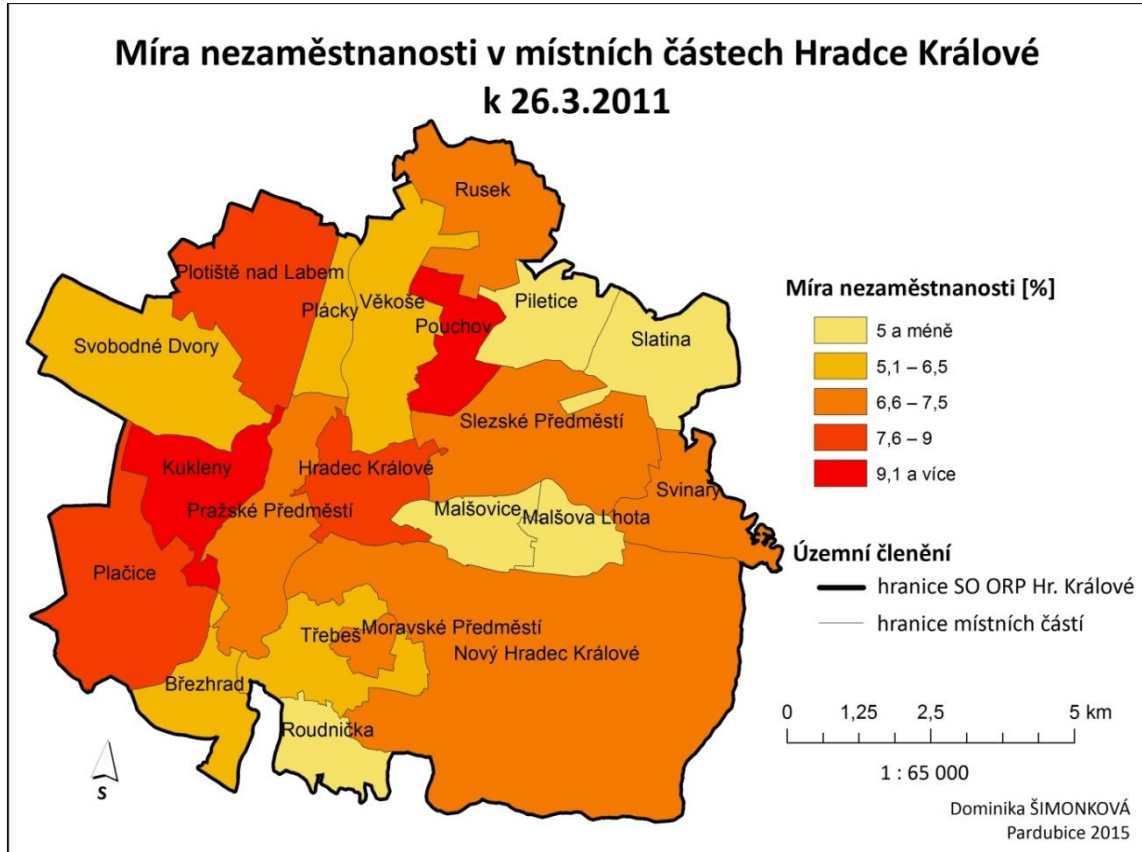
Příloha 14: Podíl vysokoškolsky vzdělaných v místních částech Pardubice (k 26.3.2011)

Zdroj:
ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

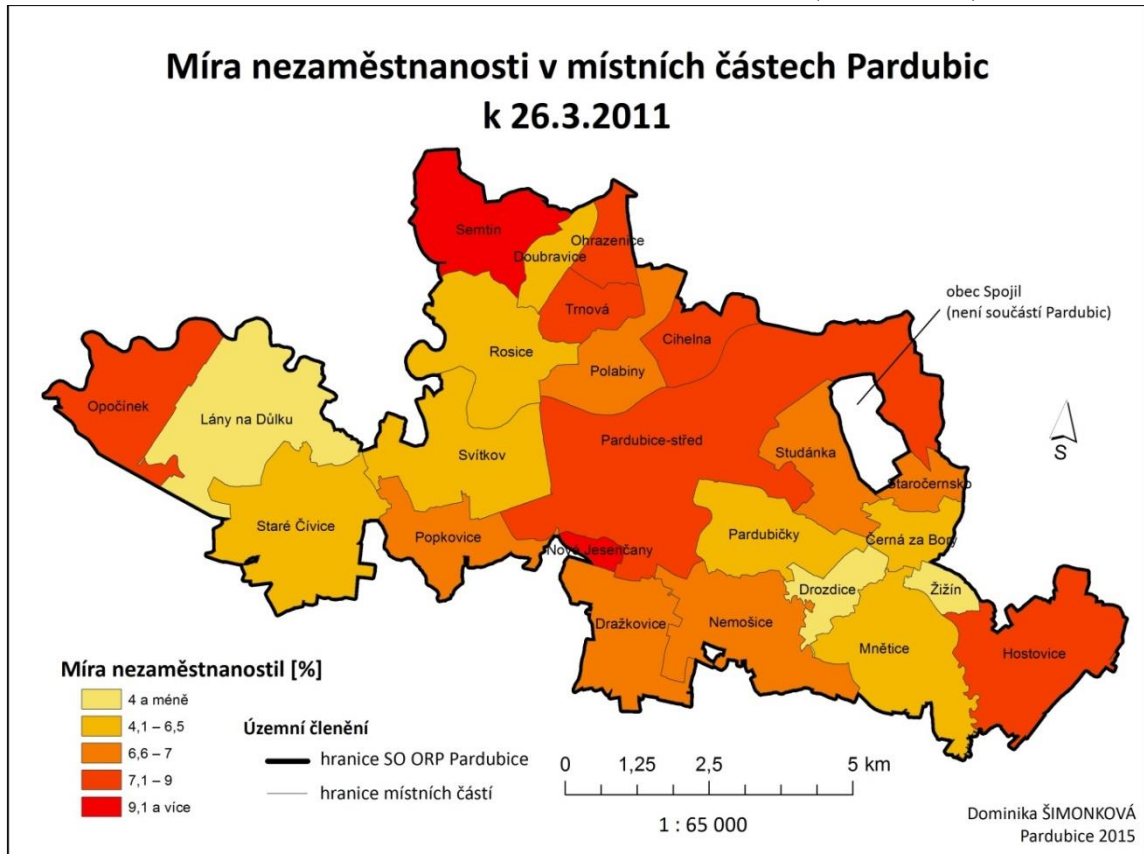
Příloha 15: Míra nezaměstnanosti v místních částech Hradce Králové (k 26.3.2011)

Zdroj:
ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování

Příloha 16: Míra nezaměstnanosti v místních částech Pardubic (k 26.3.2011)

Zdroj:
ČSÚ. Sčítání lidu, domů a bytů 2011. (2011)

vlastní zpracování